JACQUES LACAN

TELEVİZYON

Sunan ve Fransızcadan Çeviren: Ahmet Soysal

Psikanaliz
Lacan

MONOKL

Jacques Lacan
Televizyon

Jacques Lacan, psikanaliz kuramını ve düşünce dünyasını derinden etkilemiştir. Kendisine Fransa'nın Freud'u diyen ve bilinçdışına dilsel, topolojik, şematik ruhsal açıklamalar ve kavramsallaştırmalar getiren Lacan, çağdaş eleştiri kuramını da derinden sarsmıştır.
Bir klinik psikiyatr olarak gelenekdışı yöntemler kullanmakla suçlanmış ve psikanalitik kurumlarla hayatı boyunca sürecek anlaşmazlıklar yaşamıştır. 1953'te başlayan ve genellikle Sainte-Anne hastanesinde verilen ünlü seminerleri, birçok Fransız ve yabancı entelektüelin katılımıyla Lacan'ın ününü büyük ölçüde artırmıştır. Her "seminer" neredeyse bir yıl süren bir dizi halka açık konferanstan oluşuyordu. Lacan, bu konferansların özetlerini yayımlaması için Jean-Bertrand Pontalis'e izin vermiştir. Ayrıca damadı Jacques-Alain Miller'e de seminerlerinin düzenlenmiş transkriptlerini yayımlama yetkisi vermiş ve bunların neredeyse yarısı kitap biçiminde ya da Miller'in dergisi 'Ornicar?'da yayımlanmıştır. Lacan'ın kültür eleştirisi yapması ve özellikle edebiyat yapıtlarını analiz etmeye başlaması da dikkatleri üzerine toplamasında ve geniş bir entelektüel ağa hitap etmesinde önemli bir etken olmuştur.
1950'ler ve 1960'larda Lacan; Kojève, Heidegger, Lévi-Strauss, Jean Hyppolite, Paul Ricoeur, Althusser, Foucault, Deleuze, Derrida ve Roman Jakobson gibi Parisli ve Paris'e yakın entelektüellerle ilişkiler ve polemikler geliştirmiştir. Benzersiz tarzı ve konuşmadaki ustalığıyla yer yer azılı bir ironist, nüktedan ve şiddetli bir geçimsize dönüşmüş; söylemleriyle de çağının bilimlerinin ve özellikle de Freud'un bilinçdışını keşfiyle oluşturduğu yenilikçi paradigmanın sarsılmaz bir takipçisi olmuştur.

Yazarın Monokl'daki Diğer Kitapları:

- *Benim Öğrettiklerim*
- *Baba-nın-Adları (yay. haz.)*
- *Encore, Seminer XX (yay. haz.)*
- *Psikozlar, Seminer III (yay. haz.)*
- *Duvarlara Konuşuyorum (yay. haz.)*
- *Nevrotiğin Bireysel Miti ya da Nevrozda Şiir ve Hakikat (yay. haz.)*
- *Dinin Zaferi (yay. haz.)*

MonoKL Yayınları

1- Ahmet Soysal
İlke Olarak Yaşam Üstüne Notlar ya da Mini-Etika
2- Jean-Luc Nancy
Demokrasinin Hakikati
3- Jean-François Lyotard
Pagan Eğitimler
4- Ahmet Soysal
Birlikte ve Başka I ve II
5- Thomas de Quincey
Immanuel Kant'ın Son Günleri
6- Jean-Luc Nancy
Tanrı, Adalet, Aşk, Güzellik: Dört Küçük Konferans
7- Emmanuel Levinas
Maurice Blanchot Üstüne
8- Michel Henry
Marx'a Göre Sosyalizm
9- Arthur Machen
Büyük Tanrı Pan - En Derindeki Işık
10- Sheckley, Clarke, Doyle, Asimov
Yamuk Bakan Öyküler (seçki)
11- Marguerite Duras
Yıkmak Diyor Kadın
12- Giorgio Agamben
Dünyevileştirmeler
13-Hervé Le Tellier
Bar Sonatları
14- Alain Badiou
Felsefe ile Politika
Arasındaki Gizemli İlişki
15- Alain Badiou
Sonlu ve Sonsuz
16- Alain Badiou - Barbara Cassin
Heidegger. Nazizm, Kadınlar, Felsefe
17- Alain Badiou
Tarihin Uyanışı
18- Dionys Mascolo
Aşk Üstüne
19- Peter Sloterdijk
Derrida, Bir Mısırlı

20- Ahmet Soysal
İtkisel Mantık
21- Jean-Luc Nancy
Gitmek/Yola Çıkış
22- Giorgio Agamben
Dispozitif Nedir? Dost
23-Felix Guattari
Franz Kafka'nın Altmış Beş Düşü
24- Robert E. Howard
Almuric
25- Christian Bobin
Eksik Parça
26- Juan Pablo Villalobos
Tavşan Deliğinde Fiesta
27- Giovanni Papini
Düşsel Konçerto Cilt I
28- Hervé Le Tellier
Aşktan Bu Kaar
29- Peter Ackroyd
Platon Günlükleri
30- Vladimir Jankélevitch
Ölümü Düşünmek
31- Jacques Lacan
Benim Öğrettiklerim
32- Bernard Stiegler
Politik Ekonominin Yeni Bir Eleştirisi İçin
33- Giorgio Agamben
Şeylerin İşareti: Yöntem Üstüne
34- Ahmet Soysal
Uzun Çizgi
35- Giorgio Agamben
Gelmekte Olan Ortaklık
36- Gianni Vattimo-Santiago Zabala
Hermeneutik Komünizm: Heidegger'den Marx'a
37- Antonio Negri
Sürgün
38- Jacques Lacan
Televizyon

MonoKL

"Mono Kurgusuz Labirent"

YAZININ DOSTLUĞU

ile

DOSTLUĞUN YAZISI

MonoKL Yayınları
Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol
Dernek Sk No:14 D:4 Taksim
Beyoğlu - İstanbul

e-posta: editor@monokl.net
www.monokl.net

Jacques Lacan
Televizyon

Yapıtın Özgün Adı
Télévision

© Editions du Seuil, 1974
© Monokl Yayınları, 2012

"Cet ouvrage a bénéficié du soutien
des Programmes d'aide a la publication de l'Institut français."
Bu yapıt Fransız Enstitüsü'nün Yayım Yardım
Programı desteğinden yararlanmıştır.

Birinci Basım: 2013 Nisan
Yayıma Hazırlayan: Volkan Çelebi
Fransızcadan Çeviren ve Sunan: Ahmet Soysal
Kapak Tasarım: Janset Karavin
Düzelti: Monokl Atölye
ISBN: 978-605-5159-06-1
Sertifika Numarası: 22834

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık: Monokl
Baskı ve Cilt: Umut Kağıtçılık Marbaacılık
Fatih Cad. Yüksek Sk. Başak Han.
Merter, No:11/1

JACQUES LACAN

TELEVİZYON

Sunan ve Fransızcadan Çeviren: Ahmet Soysal

MONOKL

İçindekiler

Ahmet Soysal - Sunuş:
"Bilinçdışını Düşünmek: Düşünsel Konumunda Lacan" **11**

JACQUES LACAN - ***TELEVİZYON***

I 33

II 39

III 53

IV 63

V 79

VI 91

VII 109

Ahmet Soysal - Sunuş

Bilinçdışını Düşünmek: Düşünsel Konumunda Lacan

1.

Lacan'ın Jacques-Alain Miller ile bir televizyon programı için 1973'te yaptığı söyleşi, 1974'te yayımlanmıştı. Bu kitap, Lacan'ın o zamana kadar yayımladığı üçüncü kitabı oluşturuyordu (*Écrits* ve *Seminer*'in *XI*. Kitabı dışında). Hemen fark edilebileceği gibi, *Televizyon*, alışılagelmiş söyleşi tarzının ötesinde, "çok yazılmış", aşırı yoğun hatta yer yer karanlık, üslubu 50'li ve 60'lı yılların seminerlerinden ve *Écrits*'nin büyük bölümünden daha çetrefil bir metin. Za-

ten zor bir yazar olan Lacan'ın en zor metinlerinden biri. Oysa, Lacan'ın yayın kronolojisindeki yeri ve genel niteliği yönünden kilit bir metin konumunda. Bir çeşit "vasiyet" niteliğinde. Böyle olmakla birlikte, Lacan'ın yaklaşık 70'li yıllardan ölümüne kadar uzanan son dönemi ile önceki dönemi ya da dönemleri arasında bağ oluşturması nedeniyle bir önem taşımakta (Lacan'ın düşüncesinin dönemleri ve dönüşümleri konusu, burada ele alınamayacak kadar karmaşık ve geniş bir konu).

Peki, nedir Lacan'ın "zorluğu" ve özellikle bu metindeki zorluğu? Her yazar, yazdığı dilde düşünür; Lacan da bunu yapıyor ama belli bir aşırılığa kaçarak yapıyor. Bu aşırılık, üslubunda "manyak" niteliklerin bulunmasından oluşuyor. Bunlar, Fransızca'nın kullanımında belli biçimsel "tik"ler. Örneğin sözcüklerin "ses benzerliği"ni devreye sokmayı seviyor (Fransızca'da kimi ayrı sözcükler ayrı yazılsa da aynı sesleri veriyor; bu özellik birkaç sözcükten oluşan anlam birimlerine de yayılabiliyor). Dolayısıyla, Lacan'ın yazısı "ses benzerliği"ne dayanarak başdöndürücü anlamsal "geçiş"ler üretebiliyor. Lacan'ın yazısı, genellikle "espri"li olmaya özen gösteren bir yazı (yalnızca güldürmeyi ya da gülümsetmeyi amaçladığı anlamda değil, ama zekî görünmeyi ve derinliği hedeflediği anlamda da). Lacan, genellikle sözcüklerle oynamayı seviyor. Üslubu imâ olgusuna ağırlık veriyor

(bu "espri" etkisinin yanısıra, yoğunlaştırma çabasının da ürünü sayılabilir). Başka bir açıdan, çok kendine – öyleyse yazarına, yazarının kişisel anlatısına, zevkine – dönük bir yazı üslubundan da söz edilebilir. Ama bu kendine dönüklük, başkalarına – karşısındakilere ya da okulara – gösteri yapan birinin özelliği. Tuhaf bir gizleme (hermetizm) ve teşhir bir arada Lacan'ın üslubunda. Yine başka bir yazı "tik"i, Lacan'ın *à, de* gibi çok yaygın ve farklı kullanımları olan edat'ları (*préposition*'ları) büyük bir bollukla cümlede devreye sokması. Bu bolluk, anlam salınımları (anlam konusunda okur kararsızlığı) yaratmakta. (Bu özellik, yine çeviriyi zorlaştıran bir nokta.) Lacan, *Televizyon*'un 7. ve son bölümünde üslubuyla ilgili bir soruya çok yoğun ve kestirmeden bir yanıt veriyor. Bu yanıtı yorumlamak uzun bir çaba gerektiriyor. Biz ancak burada, Lacan'ın kendi üslubuyla ilgili bu yanıtının "espri sözcüğü"ne ve bilinçdışına gönderdiğine işaret edebiliriz.

Bütün bunlardan, Lacan'ı Türkçe gibi Fransızca'ya uzak ya da yabancı bir dile çevirmenin büyük zorluğu ortaya çıkmakta. Evet, Lacan'ı (özellikle bunun gibi metinlerini) Türkçe'ye çevirmek, Türkçe'yi, Türkçe'nin sınırları içinde, kendine yabancı kılmakta. Okurun önce, bunu, Türkçe'de Lacan okumak adına yabancı bir dile geldiğini bilmesi ve kabul etmesi gerekir. "Güzel Türkçe"ye uyarlama gibi bir

fikir çabuk boş çıkmaktadır. (Bu durum, başka düşünürler için de geçerlidir, örneğin Heidegger için – *Sein und Zeit* gibi bir metni de "güzel Türkçe"ye çevirme çabası, ki bu, pratikte, dilimizde yürürlük dışında kalmış Arapça terimlerle kurulmuş "düzgün" sentaks görünümünü aşmamıştır, metni katletmenin bir tarzını oluşturmaktadır.) Çevirmen, önce elinden geldiğince özgün dildeki anlama egemen olup, bunu, Türkçe'de, gerektiğinde notlarla, aslına olabildiğince yakın verme çabası içinde olmalı; bunu yaparken elbette Türkçe'nin sentaksik ve leksikolojik norm'larını hiçe saymamalı; oysa bunları zorlamanın kaçınılmaz olduğu yerlerde de bu cüreti gösterebilmeli. Çevirmenin iyi niyetine okurun da dikkatli olmaması gerekmeyen iyi niyeti yanıt vermeli. Kimi yerlerde tıkanmaların olduğu, ya da olacağı kesindir. Açıklayıcı parantezler ya da notlar sonsuza dek genişletilemez. Anlam kapalılıkları kalacaktır. Şunu unutmamak gerekir, Lacan gibi bir yazar kendi dilinde de zordur, hatta çok yakın müritleri ya da uzmanları dışında psikanalistler ve felsefeciler için de zordur. Bu zorluk yalnızca üslup "tik"lerinden değil, imâ'larından ve her zaman açık seçik olmayan göndermelerinden de kaynaklanmaktadır. İşte bütün bu zorluklar *yabancı Türkçe*'de katmerlenmektedir. (Herkese *Allah kolaylık versin*... Ama Allah önce zorluğu veriyor; insanlara da kendi aralarındaki bir söz ola-

rak, kolaylık dilemek kalıyor... Topluluğun dayanışması ve avuntusu... Her zaman kötücüllüğün kolladığı...)

2.

Bu noktada şu soru sorulabilir: Mâdem ki Lacan'ın – ve onun özellikle bu metninin – çevrilmesi bu kadar zor, bu zahmetli uğraşın ne gereği var? Bu soru, çevirmen felsefeciyse – felsefî bir sözün deviniminde biriyse – daha da özel bir nitelik kazanıyor. Bu, önce, felsefenin psikanaliz ile ilişkisine gönderiyor. Sonra, felsefenin Lacan gibi bir kişiliğin yapıtıyla olası bağlarına gönderiyor (ve bunun tersini de hesaba katarak, öyleyse Lacan'ın felsefe ile bağlarına). Biz burada, felsefenin genel olarak psikanaliz ile, özel olarak da Lacan ile ilişkisinin tarihine değinmeyeceğiz. Bunun karmaşık, git-gel'li, dolambaçlı bir tarih olduğu biliniyor. Psikanalizin felsefeden çok, doğal olarak psikolojiyle, ve bundan başka antropolojiyle bağı olduğu apaçık. Psikanaliz, felsefeye bir bakıma sınırlar getirmekte, böylelikle felsefeyle olumsuz bir bağ kurmaktadır. Bu sınırlar, psikanalizin temel nesnesinin, bilinçdışının, felsefenin tematik merkezlerinden birisi olmaktan uzak olması, hatta genel olarak hiç olmaması ile ilgili sınırlardır. Ya varlığın ve özün temeli üzerine (me-

tafizik ve ontoloji), ya bilginin koşulları üzerine (algı felsefesi, eleştirel felsefe), ya pratik edimler üzerine (etik), ya sanatsal yaratının koşulları üzerine (estetik) vs. düşünce olarak felsefe, bilinçdışı gibi bir tema'yı nadir (ve zaten geç) örnekler dışında (E. Von Hartmann) araştırmalarının merkezine almamıştır. Felsefe, genel deviniminde insan öznesinin olgusu olarak bilincin, anlama yetisinin, ve bilinçli varlığın üst aşaması olarak aklın belirlenimine yönelmiştir. Bu, felsefenin tarihsel olgusudur. Gerçi felsefe tarihi, yirminci yüzyılın başlarına kadar, ayrı ayrı, antik Kuşkucular, Hume, Nietzsche gibi düşünürlerde bu yazgısal olgunun dönüşümlerini (ya da "devrilmelerini"), şimşek parıltıları gibi, "sınamıştır". Yüzyıl başlarında, yine ayrı ayrı, William James, Bergson, Husserl (transendental idealizm ile özdeşleşmeyen "öbür" Husserl), Heidegger, Wittgenstein gibi düşünürler felsefî alanı felsefenin yazgısal tematiklerinin ötesine genişletmişlerdir. Böylece felsefenin, bir bakıma, Freud'un yine yüzyıl eşiğinde ortaya attığı görüşlerle bir diyaloğa daha hazır duruma gelmiş olduğu öne sürülebilir. Bu diyalog, yirminci yüzyılın ikinci yarısında başlamış ve günümüzde de süregelmektedir. Merleau-Ponty, Ricoeur, Michel Henry, Deleuze, Lyotard, Derrida, Nancy, Badiou gibi düşünürler psikanaliz ile hesaplaşmış, hatta bunlardan bazıları psikanalizden yararlanmıştır. İşte bu güncel diyalogda Lacan'ın rolü büyük olmuştur ve olmayı da

sürdürmektedir. Lacan, "manyak" diline ve "tik"lerine, zorluğuna hatta yer yer anlaşılmazlığına, "soytarı" görünümüne rağmen Freud'un miras bıraktığı spekülatif teoriye en çok katkı yapmış görünen kişiliktir. Lacan, bilinçdışı, arzu, itki, nesne, özne, fantazm, iğdiş, psikoz gibi felsefenin artık bugün kaçamayacağı konularda Freud'un teorisini, yapısalcı dilbilimin, felsefe tarihiyle bir alışverişin ve hesaplaşmanın (Platon, Aristo, Descartes, Hegel vs.), çağdaş antropolojinin, matematiklerin vs. ışığında yeniden sorunsallaştırmış, yer yer sağlamlaştırmış, "güncelleştirmiş" ve genişletmiştir. Bu durum, Lacan'ın eleştirilemez olduğunu ortaya koymaz. Örneğin, onda bâriz görünen yapısalcı etki, işareleştiren'i (*signifiant*) bu denli öne çıkarması, arzu konusunda iğdiş olgusuna tanıdığı belirleyici rol, sembollerle oluşturduğu matematiksel görünümlü formüller yaratmaya aşırı düşkünlüğü ve buna bağlanabilecek bir çeşit "bilimcilik kompleksi" (yapısalcı etkiyle de bağlantılı olarak); ve tabii ki bazen düşünce boşluğunu ya da eksikliğini saklamaya yarayabiliyor olacak karanlık üslubu eleştirilebilir (belki öncelikle felsefeci tarafından). Yine bu üslup konusunda denilebilir ki, Lacan biraz okurla "dalga geçerek" ya da "dalgasını geçerek" çok ciddî ve yeni şeyler söylemektedir. (Bunu niye yaptığı konusuna dönmek istemiyoruz.)

3.

"Bilinçdışı" diye çevrilmesi Türkçe'de yürürlük kazanmış *Unbewusst* teriminde *un-* ön eki, bir olumsuzlamayı belirtir. Olumsuzlama *bewusst* ile ilgilidir, öyleyse *bilinçli* ile. Böylece bu terimin aslına tam uygun çevirisi *bilinç-siz* olmalıdır. Türkçe'deki "dışı" belirlenimi eksik bir yorumdur. Bilincin dışı, her çeşit ruhsalın (psişiğin), düşünselin (*mentale*'ın) dışını da belirtebilir, öyleyse ruhsal ve düşünsel ile hiç ilgisi olmayanı da, örneğin dışsal, maddî nesneleri. Oysa bilinç-siz, ruhsal alan, düşünsel alan ile sınırlanan bir konumu dile getirir. Kabul etmek gerekir ki, doğru olmakla birlikte, bu "bilinç-siz" teriminin dilimizde isim olarak yürürlük kazanması kolay görünmemektedir. Öyleyse bilinçdışı sözcüğü kullanılmaya devam edilecektir ama elbette sözcüğün aslına göre anlam kaybı ya da çarpıtmasıyla. Çeviri sorununa ileride gireceğiz; şimdilik, kısaca, bu "bilinç-siz" teriminin felsefede yarattığı salınımı ve devinimi kuşatmaya çalışmak istiyoruz – ve bu salınım ve devinimde Lacan'ın oynayabilmiş olduğu ya da oynayabileceği rolü.

Bilinç-siz teriminin kapsamına, öncelikle belleğin gücüllüğünü alabiliriz. Bilinç, en basit anlatımıyla, belleğin geçmişe giden derinliğinin yüzeyinde, insan öznesinin şimdiki

zamanındaki pratik konumuna bağlanan bir yüzeydir. Oysa belleğin gücüllüğü kendi içinde etkindir. Bu etkinlik zaman zaman bilince yansır. Oysa tersine bir devinim de söz konusu olmaktadır: Bilinç, zaman zaman belleğe döner, bazı anıları yeniden anımsar, gün ışığına çıkarır. Böylelikle, bilinç-siz, bilincin dikkatine açılabilmektedir. Ama zaten bilinç, Derrida'nın Husserl okumasında (*La voix et le phénomène*, 1967) çok iyi belirttiği gibi belleğe yapısal olarak bağlıdır: geçmiş ile kurulmayan şimdiki zaman yoktur.

Psikanaliz, romancıların, sanatçıların ve daha nicelerinin bildiğini teorileştirme çabası olmuştur: belleğin bilinç-siz'ini öncelikli olarak fantazm, cinsel arzu ve daha da berisinde itkiler belirlemektedir. Öyleyse belleğin bilinç-siz'i yalnızca bir çeşit birikimsel depo (belleksel izlerin, anıların biriktiği, üst üste yığıldığı) değil ama devingen bir gizli ve "kör" alandır: orada (Freud'un, Lacan'ın devraldığı bir terimle, "başka sahne" dediği yerde), yaşam ve ölüme kayıtlı güçler devinmekte, nesnel bağlar kurulmakta, imgeler kurulmakta, "yasaklar" ve "yasalar" devreye girmektedir. Yayılımı öznenin şimdiki zamanına ve bunun ötesine, geleceğine taşan bir devingenlik. Freud'un psikanalizi, bu devinimin güncel edimlerdeki, dildeki, ve temel olarak düşteki etkilerinden yola çıkarak bunun mantığını ve düzenini ortaya koymak çabası olmuştur. Bilindiği gibi, Freud'un teorisinin değişik aşa-

maları olmuştur (ünlü "topik"ler). Felsefe için sorunlardan biri, Freud'un terminolojisindeki oynamalar, bir diğeri de onun "bilimci" ön yargıları ve diretmeleridir; dolayısıyla onun söyleminin sistematik bir kesinliği ve tutarlığı bulunmamaktadır.

İşte Lacan'ın çabası, Freud'un varsayımlarına, buluşlarına ve sezgilerine daha sistematik (kesin ve tutarlı) bir görünüm vermek yönünde olmuştur. Yukarıda belirttiğimiz gibi, bunun için yapısalcı dilbilime, matematiğe, felsefeye vs. başvurmuştur. Böyle olmakla birlikte, Lacan, tıpkı Freud gibi, hatta ondan daha da ötede, spekülatif deneylemeye, "yeni" peşinde koşmaya hiç ara vermemiş; dolayısıyla, bize (okurlarına), üslubunun zorluğunun da katkısıyla, sistematik, ya da kesin, tutarlı bir düşünsel çerçeve çizmekten uzak kalmıştır. Böylece, *Écrits*'nin iki kalın cildi dışında, 25 büyük Seminer kitabı ve nice küçük metinler bırakmıştır.

Televizyon'un okuru, bu kitapta Lacan'ın düşüncesinin kendisi tarafından yapılmış bir özetini bulma hayaline kapılmamalı. Öncelikle Freud konusunda, ve Lacan konusunda, ama dilbilim konusunda da, önceden fazla bilgisi olmayanların bu kitabı birazcık olsun anlamaları olanaksızdır. Bu, Lacan'a bir giriş kitabı değildir. Ama buna da fazla üzülmemek gerekir, çünkü Lacan'ın düşüncesini özetleme çabaları kaçınılmaz olarak indirgeyici olmuştur, ve olacaktır. Oysa,

gerekli donanımı olanlar için *Televizyon*, başta da belirttiğimiz gibi, çarpıcı bir yapıttır. Bir çeşit "Lacan tarafından Lacan savunması"dır. Bütün yapıtının tarihselliğinde ve çeşitliliğinde saptanması nerdeyse olanaksız görünen sistematik görünüm konusunda önemli ipuçları ya da umutlar vermektedir. Bu savunma yönü, toparlama çabası, söyleşi türünün de katkısıyla, bize "patetik" bir Lacan görüntüsü sunmaktadır. Bu "dalga geçen", dil ve kavram cambazı ya da düpedüz "soytarı" imgesini çağrıştıran kişilik, bize, bütün inancıyla, bütün "pathos"u ya da duygulanımıyla görkemli bir düşünce sunmaktadır.

Belki felsefe, Freud ile yetinip, Lacan'ı es geçebilir (Lacan bunun için, ona ve herkese, isteyerek ya da istemeyerek, nedenler sunmaktan hiç uzak kalmamıştır). Ama Lacan'ı es geçmeyen bir felsefî düşünce, Lacan'ın "dalga geçmesine" (felsefeyle de gerektiğinde "dalga geçmesine") katlanan bir felsefî düşünce, belki "öğrenmek" yönünden çok, kendini ve kendi kavramlarını sınaması yönünden kazançlı çıkacaktır. Kaldı ki *Televizyon* gibi bir metin, Lacan konusunda oluşabilmiş kimi felsefî önyargıların da gözden geçirilmesi açısından yararlıdır. Bu anlamda, psişik enerjiye, duygulanıma ve itkiye değinen 4. bölüm; bir çok konu içinden yaşama ve kadına değinen 5. bölüm ilginçtir.

4.

Şimdi çeviri konusuna daha ayrıntılı bir tarzda girmek istiyoruz. İki sözcüğe odaklanacağız: *signifiant* ve *autre*. Bu konuda Monokl dergisinin ilkin Lacan özel sayısında (2009), sonra da *Birlikte ve Başka I ve II*'de yayımlanan yazımızda (*Lacan*) yer alan iki uzun dipnotta görüşlerimizi sunmuştuk. *Signifiant* terimine, onu *signe*'den çok *signification* terimi ile bağlantırandırarak, "anlamlayan" karşılığını verme seçimine yönelmiştik. Buna hem Lacan'ın bu terimi kullanımlarından, hem de sözcüğün, Lacan'ın düşüncesine uygun olarak, anlama göre bir öncellik – belirleyicilik – ortaya koymasından dolayı yönelmiştik. Oysa, bunu yaparken, "imleyen" karşılığını da, terimin *signe* ile ilişkisini göz önüne alarak, meşru bulmaktaydık. "Anlamlayan" seçiminde, terimin cümle içinde, *signifier* ("anlama gelmek"; "anlamında-olmak") fiilinin hali olarak "anlama-gelen" demek olmasının ve bu kullanımın sözcüğün yaygın gündelik kullanımını oluşturmasının rolünü de yadsıyamayız.

Oysa, *Televizyon*'u çevirirken, konuya yeniden eğilip, önceki konumumuzu gözden geçirdik. Bu aşamada, *signifiant* teriminin kaynaklandığı Saussure'ün ünlü *Dersleri*'ne de yeniden baktık. Buna göre yeni bir terminolojik seçenek toplamında karar kıldık. En önce, *signe*

kavramının karşılığına yeniden dokunmak gerektiğini düşündük. Elbette, *signe*'e "gösterge" demenin ve bundan "gösteren" ve "gösterilen" sözcüklerini türetmenin eksik ve yanıltıcı olduğu konusunda görüşümüz değişmedi. Ama "im" sözcüğünün de gündelik kullanımda yer almayan, ancak bu konularla ilgili insanların bildiği oysa yine gündelik dilde kullanmadığı bir sözcük olarak "can sıkıcı" olduğu konusundaki görüşümüz güçlendi. *Signe*'in karşılığı, gündelik dilde hepimizin durmadan kullandığı "işaret"tir. Sözcük Arapça kökenlidir ama öztürkçeleştirme devinimin yok edemediği terimlerdendir (şiir gibi, ruh gibi, hayat gibi, rüzgâr gibi, şey gibi, zihin gibi, hakikat gibi...). Bunun düşünsel ya da teorik söylemde değiştirilmesine gerek olmadığı, değiştirilmesinin yarardan çok zarar getirdiği görüşüne vardık. *Signe* işaret'tir, o kadar.

Bundan başka, *signifiant* teriminin Saussure'de kesin olarak *signe* (işaret) terimine bağlandığını yeniden saptadık. Bu konuda Lacan'ın kullanımlarını ve gündelik kullanımları bir kenara bırakmanın, ve *signifiant*'nın karşılığını türemiş olduğu *signe*'den – dolayısıyla Türkçe işaret sözcüğünden – yola çıkarak bulmanın doğru olacağını düşündük. Saussure'de *signifiant*, işareti inşa eden, kuran, oluşturan anlamına gelmektedir. "Akustik imge" olarak dilsel

işareti, onda bir araya gelen ses birimleri ("fonem"ler) oluşturur. İşte Saussure'ün *signifiant* dediği bunlardır, bu fonem'lerdir. Bu işaret kurucularına, Türkçe "işaretleştiren" demek en doğru karşılık gibi görünmektedir. Bunlar, bir bakıma, işaretin malzemesidir. Saussure'ün "akustik imge"de *signifiant* ile karşıtlaştırdığı *signifié* ise, buna göre, "işaretleştirilen"dir (kavram). Elbette Lacan *signifiant* sözcüğüne, onu düşünsel yaklaşımının kilit terimlerinden biri yaparak, yeni bir anlamsal açılım getirmiştir. Ama Lacan, terimi Saussure'den almıştır, ve terimin bu kökenini hiç yadsımamıştır (tersine, çeşitli göndermelerle – *Televizyon*'da da – bunu belirtmiştir). Dolayısıyla ve sonuçta, biz bu çeviride "işaretleştiren" ve "işaretleştirilen" karşılıklarını kullandık.

Autre sözcüğü ise sıfattan türetilmiş bir isimdir. Sıfat olarak *autre* "başka" demektir. İsim olarak hem "başka" ("başka" kavramı) hem de "başkası" anlamlarına gelir. *Autre*'un kavramsal karşıtı *même*'dir: "aynı" (bunların kökeni, Yunanca: *heteron* – "başka" – ile *tauto* – "aynı" – kavram çiftidir). Sözünü ettiğimiz dipnotta bu çiftin Platon ve Aristo felsefesindeki kullanımlarına değinmiştik. Fransızca'da *autre* sözcüğünden yine "başkası" anlamına gelen *autrui* ile "başkalık" anlamına gelen *altérité* sözcükleri türemiştir. Hem Fransızca'da hem Türkçe'de *autre* ("başka") isminin sıfat olan kökeninde "farklı" anlamı bulunmaktadır, ve bu anlam sözcüğün isim haline taşınmaktadır.

Oysa "öteki" karşılığında bu anlamsal zenginlik bulunmamaktadır. Kaldı ki Lacan'ın psikanaliz söyleminde *autre*'un kullanımının bir diğer gerekçesi bizzat Freud'un bilinçdışını "başka sahne" (*andere Szene*) diye nitelendirmesidir (ki burada "başka" sıfattır). Lacan *Autre* sözcüğüyle doğrudan bilinçdışını değil de bir insan öznesini ya da Anne gibi bir konumu kastettiğinde, "başka" Türkçe'de "başkası" yapılabilmekte, dolayısıyla sıfat anlamındaki "farklı" korunmuş olmaktadır.

Yalnızca Fransızca terimlerin çevirisinde değil ama İngilizce, Almanca gibi diğer büyük Batı kültür dillerininin terimlerinin Türkçe'ye çevirisinde de sorunlar (yanlışlar, eksikler) vardır. Bu bir bakıma doğaldır, çünkü Türkçe'nin düşünsel dilinin oluşum çabaları çok eski değildir (yaklaşık 19. yüzyıl sonlarına dayanmaktadır). Felsefede ve insan bilimlerinde büyük adımların atılmış olduğu yadsınamaz. Oysa psikanaliz için durum biraz daha farklıdır. Psikanalitik düşünce Türkiye'ye çok geç ve çoğu zaman psikanalizin dışındaki yollardan gelmiştir (uzmanların yapmadığı çeviriler, konuya "meraklı" ama psikanaliz konusunda uzman olmaktan uzak psikiyatrların ve psikologların aktarmaları). Terminolojik bir kargaşa, son yıllarda daha çok ciddiyet güden yayınevleri ile psikanalizin kurumsallaşmaya başlaması sonucu nihayet yetişen uzman analistler sâyesinde belli bir oranda aşılmış ve yerini belli bir düzene bırakmış görünmektedir. Oysa düzenlilik görüntüsü ve ku-

rumlaşma, ortada dolaşan yanlışların ve eksiklerin saptanmasını engellememelidir. Şüphesiz, bu saptamalar, ve bunlara bağlı yeni öneriler ve kullanımlar yayınsal ve kurumsal düzeni rahatsız edecektir. Ama psikanalizin ve dilin doğrusu adına bu rahatsızlık göze alınmalıdır. Psikanaliz, bir yayınevi oportünizmi ve meslekî olarak psikanalizden, psikiyatriden, psikolojiden (genellikle bunlar kolaylıkla birbirine karışmaktadır) para kazananların "özel" alanı olmaktan öte, düşünceye önem verenlerin, tutku duyanların araştırma, sorgulama, bilgilenme alanıdır. Rahatsız etme, görevini en başta psikanalize yabancı kalmamayı seçmiş, felsefeyi psikanalizin getirdiği yeni ölçüler ve sınırlar ışığında söz konusu etmeyi göze almış felsefecilerin işi olunca daha da etkin olabilir. Çünkü felsefeciler, kavramla iş görmektedir. Felsefe, özünde, kavram ile, kavramın dilsel ve tarihsel kökeni ile ilgili titiz bir uğraştır. Psikanalizin büyük düşünürleri, tıpkı büyük felsefeciler gibi, bu titizliği göstermişlerdir. Lacan da, Freud gibi, büyük bir kavram yaratıcısı olmuştur. Lacan'ın karmaşık düşüncesine Türkçe'de yaklaşmak için ilk adım, onun temel kavramlarının doğru çevrilmesidir.

TELEVİZYON

Uyarı

1. *"Jacques Lacan üstüne bir program" istemişti* ORTF'nin *(Fransız Radyo Televizyonu)* Araştırma *Servisi. Bir tek burada basılmış metin yayınlandı.* Psikanaliz *başlığı altında iki bölümlük yayın, Ocak sonu için duyurulan. Yönetmen: Benoit Jacquot.*

2. *Size yanıt verenden, bana söylemiş olduğundan benim duyduğumu elekten geçirmesini istedim. İncelmiş kısım sayfa kenarında toplanmıştır, manudictio olarak.*

J. -A. M., *Noel 1973*

Beni sorgulayan beni
okumasını da bilir.
J. L.

I

Ben hep doğruyu söylüyorum: hepsini değil, çünkü hepsini söylemeye erişilemez. Hepsini söylemek olanaksızdır, maddî olarak: bunun için sözcükler eksiktir. Tam bu olanaksız aracılığıyla doğru gerçeğe bağlıdır. S (Ⱥ)

Öyleyse şimdiki komediye yanıt vermeye çalıştığımı ve bunun çöp tenekesi için uygun olduğunu itiraf edeceğim.

Iska geçtim öyleyse, ama bundan dolayı da bir yanılgıya (*erreur*), daha doğrusunu söylemek gerekirse bir yanılsamaya (*errement*) göre başarılı oldum.

Koşula bağlı olduğu için fazla önemi olmayan bir yanılsamaya göre. Ama önce, hangisi?

Yanılsama, budalalar beni anlasın diye konuşma fikrinden oluşuyor.

Beni doğal olarak o kadar az etkileyen bir fikir ki, bana ancak telkin edildi. Dostluk tarafından. Tehlike.

Çünkü televizyon ile uzun süredir karşısında konuştuğum – seminerim adı verilen şey – topluluk arasında fark yok. İki durumda da bir bakış: hiçbirinde seslenmediğim, ama adına konuştuğum.

(a ◇ $)

Rastgele top atar gibi konuştuğum sanılmasın. İşi bilenlere, budala-olmayanlara, varsayılan analistlere konuşuyorum.

Deneyim, toplanmayla sınırlanılsa bile, söylediğimin, belli bir haklılıkla analist olduğunu varsaydıklarımdan çok daha fazla kişiyi ilgilendirdiğini kanıtlamakta. Öyleyse niçin burada seminerimde olduğundan farklı bir ton'da konuşacakmışım?

Ayrıca, beni duyacak analistler de varsaymam saçma değil.

Daha da öteye gideceğim: varsayılan analistlerden, öğrettiğimin bir oto-analiz olmamasını sağlayan o nesneyi olmalarından artı bir şey beklemiyorum. Kuşkusuz, bu noktada, ancak onlar tarafından, beni dinleyenler tarafından, duyulmuş olacağım. Ama hiçbiri duymasa da, bir analist dile

$\frac{a}{S_2}$

getirdiğim bu rolü oynamakta, ve böylece televizyon da bu rolü onun kadar iyi oynamakta.

Şunu da ekleyeceğim ki ancak nesne – analizan'ın nesnesi – olduklarından dolayı analist olan bu analistlere seslendiğim oluyor; onlara konuştuğum değil, ama onlardan konuştuğum: onları rahatsız etmek için mi yoksa? Kim bilir? Bunun telkin etkileri olabilir. $S_1 \rightarrow S_2$

Buna inanılacak mı? Telkinin hiçbir şey yapamadığı bir durum var: analist'in kusurunu başkasından, onu "geçişe" (*passe*) – kendini analist olarak koymak "geçişine" – götürmüş olandan almış olduğu durum.

Tamamlanmamış formasyon yerine geçen kurgusal "pas" durumları ne mutludur ki: onlar umut bırakırlar.

II

– Sevgili doktor, sizinle espri yarışına girmemem gerekir gibime geliyor... ama sadece size yanıt verme olanağı sağlamam... Bu yüzden benden en cılız soruları duyacaksınız – ilkel, hatta bayağı soruları. Size fırlatıyorum: "Bilinçdışı – acaip bir sözcük!"

– Freud daha iyisini bulmadı, ve bunu değiştirmek gerekmez. Bu sözcüğün kusuru, olumsuz olması, bu da içinde dünyadaki herhangi bir şeyi – geri kalanını saymazsak – varsaymayı sağlıyor. Niye olmasın? Fark edilmeyen bir şeye, "her yer" adı, "hiçbir yer" adı kadar uygun düşüyor.

Oysa bu çok kesin bir şey.

Ancak konuşan varlıkta bilinçdışı vardır. Ötekilerinde, gerçek'ten gelip kendilerini dayatmaları-

Bilinçdışının ...oşulu dildir"...

na karşın ancak adlandırıldıkları için varlığa sahip olanlarda, içgüdü vardır, öyleyse yaşamda kalmalarının içerdiği bilgi vardır. Oysa bu da ancak bizim düşüncemiz içindir, belki de burada upuygun olmayan düşüncemiz içindir.

Geriye insan (*d'homme*) sıkıntısı çeken hayvanlar kalıyor, bu yüzden evcil [*d'hommestiques: domestiques* yerine] hayvanlar, ve bu nedenle bunların içinden bilinçdışının sarsıntıları (zaten çok kısa süreli) geçmektedir.

Bilinçdışı, bu konuşur, onu dile (*langage*) bağlı kıldırıyor bu olgu, ve dil konusunda da az şey bilinmekte: dilbilim adıyla insanlar içinde müdahale etme iddiasında olanı (bu yeni bir şey) gruplamak için benim dilselcilik (*linguisterie*) diye belirttiğime rağmen. Dilbilim de, başka her bilimde yapıldığı gibi nesnesini özgülleştirmek için tek sözcükte yazdığım *dil* [*lalangue*: birlikte yazılmış olarak *la langue*, daha kesin olarak dilbilimin konusu olan dil, insanların konuştuğu dil; *article* ile bitişik yazılmasının nedeni dilin kapsayıcılığının belirtilmek istenmesidir] ile ilgilenen bilimdir.

...ki o dilde (*lalangue*) vardır:

Oysa bu nesne öne çıkar, çünkü aristocu özne

kavramının kendisi, başka her türlü nesneden çok, ona daha meşru olarak indirgenmektedir. Bu da bilinçdışını, ruha mâruz [=özne, *sujet*] bir başkasının [ya da "başkanın"] var-oluşundan [*ex-sistence*'ından, dışta-mevcudiyeti'nden] kurmayı sağlar. Bedene yönelik işlevlerinin toplamının varsayımı olarak ruha. Ki bu toplam daha sorunsaldır, Aristo'dan Uexküll'e aynı sesle olmasına rağmen, ve isteseler de istemeseler de biyolojistlerin hâlâ varsaydıkları kalmasına rağmen.

analitik varsayım.

i(σ)

Aslında bilinçdışının öznesi ruha ancak beden aracılığıyla dokunmaktadır, ona düşünceyi sokmaktan dolayı: bu kez Aristo'yla çelişmekle. Filozofun hayal ettiği gibi, insan ruhuyla düşünmez.

Düşünenin beden-ruh ile ancak bir var-oluş ilişkisi vardır.

O, bir yapının, dilin (*langage*) yapısının – sözcük bunu taşıyor –, bir yapının bedenini parçalara kesmesinden dolayı (ve bunun anatomiyle hiçbir ilgisi yoktur) düşünür. Histerik, bunun tanığıdır. Bu kesiş, ruha obsesyonel semptom ile gelir: ruha yük getiren, ruhun ne yapacağını bilmediği düşünce.

Düşünce, ruha göre armoni-dışı'dır. Ve Yunan *nous*'u düşüncenin ruha bir ödünlülüğünün mitos'udur, dünyaya uygun sayılan bir ödünlülüğün,

Gerçekliğin gerçek'ten edinmiş olduğu az

ruhun sorumlu tutulduğu dünyaya (*Umwelt*), o dünya ki bir düşüncenin kendini dayandırdığı fantazm'dır yalnızca, elbette "gerçeklik", ama gerçeğin yüz buruşturması olarak anlaşılması gereken.

– Böyle olmakla beraber, size, psikanalist olarak, fantazm'a indirgediğiniz bu dünyada daha iyi olmak için geliniyor. İyileşme de bir fantazm mıdır?

sözcüklerin gücü

– İyileşme, acı çekenin, bedeninden ya da düşüncesinden acı çeken birinin sesinden yola çıkan bir talep. Şaşırtıcı olan, buna yanıt olmasıdır, ve tıbbın her zaman hedefine sözcüklerle varmış olmasıdır.

Bilinçdışı saptandığından önce nasıldı? Bir pratiğin işlemek için aydınlatılmış olmaya ihtiyacı yoktur: bundan bunu çıkarabiliriz.

– Analiz, terapiden ancak "aydınlatılmış" olmaktan dolayı mı ayrılmaktadır? Sizin söylemek istediğiniz değil, bu. Soruyu şöyle formüle etmeme izin verin: "Psikanaliz ve psikoterapi, ikisi de yalnızca sözcüklerle etkin olur. Oysa birbirine karşıttırlar. Hangi noktada?"

– Günümüzde, "psikanalitik esinli" olması gerektiği söylenmeyen psikoterapi yoktur. Şeyi, hak ettiği ayraçlar için modüle ediyorum. Ayrım burada tutulmuş olursa, yalnızca orada halıya – divana demek istiyorum... – gidilmediği için midir?

Bu, "sosyeteler"de [ya da: "cemiyetlerde"] – aynı ayraçlar – geçiş (*passe*) zorluğu çeken analistlere başarı yolunu gösteriyor, o sosyeteler ki geçiş konusunda hiçbir şey bilmek istememek yüzünden, onun yerine derece formaliteleri koyuyorlar, pratiklerinden çok ilişkilerinde daha çok uyanıklık sergileyenleri orada kalıcı olarak yerleştirmek için pek de zarif formaliteler...

Bu yüzden, bu pratiğin psikoterapide neden gerekçelendiğini üreteceğim.

Bilinçdışının orada ilgili olduğu [*y est intéressé*: söz konusu olduğu] ölçüde, yapının, öyleyse dilin (*langage*) ortaya koyduğu iki yamaç var.

Ancak dil ile ilgili yapı vardır.

Anlamın (*sens*) yamacı, sanki cinsel gemi için bize dalgalarca anlam boşaltan analizin yamacı olduğu sanılabilecek.

Bu anlamın, anlamsıza (*non-sens*) indirgeniyor olması çarpıcıdır: cinsel ilişkinin anlamsızı, her zamandan beri aşk'ın söylemelerinde bâriz olan.

"Cinsel ilişki yoktur."

Hem de haykıracak düzeyde bâriz olan: ki bu, insansal düşünce konusunda yüce bir fikir vermekte.

Kaldı ki kendini sağduyu (*bon sens*) diye sandıran anlam vardır, üstüne üstlük kendini ortak akıl (*sens commun*) gören. Bu, komiğin doruğudur, yalnız şu farkla ki komik, olayda [*coup*: darbe], cinselliğin olayında olan ilişkisizliğin bilgisi olmaksızın yürümez. Buradan onurumuz onun bayrağını (*relais*), hatta onun nöbetini devralır (*prend sa relève*).

Sağduyu, telkini temsil eder, komedi ise gülüşü. Bu, onların yeterli olduğunu söylemek midir (kaldı ki birbiriyle pek uyuşmazlar)? İşte burada psikoterapi, hangisi olursa olsun, başarısız olur; belli bir iyilik sağlamadığından da değil, ama bu iyilik betere getirir.

Bundan dolayı, bilinçdışı, öyleyse arzunun kendini belli ettiği diretme, ya da onda talep olunanın tekrarı, – Freud'un, onu bulduğu anda hakkında söylemiş olduğu değil midir?

$d \rightarrow (\$ \diamond D)$

bundan dolayı, bilinçdışı, eğer dilde (*lalangue*) dili (*langage*) yapmakla tanınan yapı, benim söylediğim gibi, bunu buyuruyorsa,

bize, söz'de bizi büyüleyen anlam yamacına – ki

bunun aracılığıyla, bu söze varlık ekran oluşturur, o varlık ki Parmenides onun düşüncesini hayal eder –,

bize, sonuçluyorum, dil araştırmasının anlam yamacına işaretleştiren (*signifiant*) yamacını karşıt koyduğunu anımsatır.

Nasıl semptom bile – analizde böyle adlandırılan –, burada yolu çizmedi? Ta Freud'a kadar zaman gerekti, onun, histeriğe karşı uysal olarak, düşleri, dil sürçmelerini, hatta espri sözlerini, şifreli bir mesaj çözer gibi okuması için.

– Freud'un söylediğinin ve bütün söylediğinin tam da bu olduğunu kanıtlayın.

– Freud'un bu üç maddede bölüştürülmüş metinlerine gidilmesi yeter – bunların başlıkları bugün çok bildik – burada, salt işaretleştirensel söylenen-boyutu'nun (*dit-mension*) bir şifre çözümünden başka birşeyin söz konusu olmadığını görmek için.

Öyleyse, bu fenomenlerden biri naifçe eklemlenmiştir: eklemlenmiştir demek söz durumuna getirilmiş (*verbalisé*) demektir, bayağı mantığa

göre, sadece kabul görmüş dil (*lalangue*) kullanımına göre naifçe söz durumuna getirilmiş demektir.

Sonra da, bir ikirciklikler, metaforlar, metonimiler örgüsünde ilerlemekle Freud bir töze değinmektedir, *libido* diye adlandırdığı sıvısal bir mitos'a değinmektedir.

Freud'un pratiği

Ama gerçekten onun yaptığı, orada, metne sabitlenmiş gözlerimizin altında, bir çeviridir; ki onun konusunda, Freud'un ilksel sürecin sonunda varsaydığı zevkin, aslında onca sanatla bizi götürdüğü mantıksal geçitlerden [*défilés*: dağda doğal geçit] oluştuğu kanıtlanmaktadır.

Stoacı bilgeliğin eskiden beri ulaştığı gibi, işaretleştireni işaretleştirilenden (bunların, Saussure gibi, latince adlarını çevirmek gerekirse) ayırmak yeterlidir; ve burada, kimi eşdeğerlilik (*équivalence*) fenomenlerinin görüntüsü kavranılmakta, onların ki, Freud için enerjetik aygıtını temsil edebilmiş olmaları anlaşılıyor.

$\frac{S}{s}$

Bir düşünce çabası gerekiyor bundan dilbilimin kurulması için. Onun nesnesinden de, işaretleştirenin. Onu kendisi için – özellikle de

anlamdan (*sens*) – ayırmaya çalışmayan dilbilimci yok.

İşaretleştiren ile birleşmesini (*association*) vurgulamak için işaretin (*signe*) yamacından söz ettim. Ama işaretleştiren bundan şu noktada ayrılıyor ki onun vuruşu (*batterie*) dilde (*lalangue*) şimdiden verilmiştir.

Kod'dan söz etmek uygun değil, tam da bir anlamı varsaydığı için.

Dil (*lalangue*) anlamın koşuludur

Dilin (*lalangue*) işaretleştirensel vuruşu, ancak anlamın sayısını verir. Orada her sözcük, bağlama göre, bir kocaman, dağınık anlam perdesi [*gamme*: müzikte perde] alır, çarpıklığı (*hétéroclite*) çoğu kez sözlükte doğrulanan.

Bu, kimi düzenlenmiş (*organisées*) tam cümle kesitleri (*membres*) için daha az doğru değil. Bu cümle gibi: kandırılmamışlar başıboş gezer [*les non-dupes errent*: "*les noms-du-père*" – babanın adları – gibi okunuyor], ki bu, bu yıl silâhlandığım cümledir.

Kuşkusuz, gramer, orada, yazıya yaslanıyor, ve böyle olmakla bir gerçeğe tanıklık ediyor, ama, bilindiği gibi, bilmece kalan bir gerçeğe, onun analizde sözde-cinsel niteliği çıkmadığı sürece: yani o ger-

(a) nesnesi

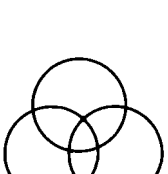
çek ki, eşe (*partenaire*) ancak yalan söyleyebilmekle, nevroz, sapıklık ya da psikoz olarak kaydolmakta.

Freud bize, "onu sevmiyorum"un dizide, yankılana yankılana, uzağa gittiğini öğretiyor.

Aslında, fonem'den cümleye her işaretleştirenin şifreli mesaj (kişisel, savaş sırasında radyo böyle derdi) olarak yarayabilmesi yüzündendir ki o, nesne olarak ortaya çıkmakta ve onun dünyada – konuşan varlığın dünyasında – Bir'in, yani ögenin, Yunan'ın *stoikheion*'unun olmasını sağladığı keşfedilmektedir..

Bir işaretleştirenini emellendirmek için bir işaretleştiren yeterli mi?

Freud'un bilinçdışında bulduğu – demin, doğru söyleyip söylemediğim konusunda onun yazılarına gidilip bakılmasına ancak dâvet edebildim – bilinen her şeye bir cinsel anlam verilebileceğini (değil mi ki bilmek [*connaître*] her zamanki bilinen metafora olanak tanır [*connaître*: cinsel ilişkide bulunmak anlamında da kullanılır]; ki bu anlam yamacını Jung işletmiştir) fark etmekten apayrı bir şey. Semptomun oluşturduğunu – yâni bir işaretleştirenler düğümünü – etkinsel olarak (*effectivement*) çözmeyi sağlayan, gerçektir. Düğümlenmek ve çözmek burada metaforlar değildir, ama işaret-

leştirensel maddeden zincir oluşturmakla gerçekten inşa olan o düğümler olarak alınmalıdırlar.

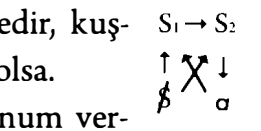
Çünkü bu zincirler anlamlar (*sens*) değildir ama zevk-al-anlamlar'dır [*jouis-sens*: *jouissance* – zevk – gibi okunur], ki bunu istediğiniz gibi yazabilirsiniz, işaretleştirenin yasasını oluşturan ikircikliliğe (*équivoque*) uygun olarak.

Psikanalizin nitelikli yardımına, genelgeçer karışıklık olarak ortada dolaşandan ayrı bir anlam [*portée*: ağırlık] vermiş olduğumu düşünüyorum.

III

– Psikologlar, psikoterapistler, akıl sağlığının bütün çalışanları – bunlar dünyanın bütün sefâletini temelde ve en zorunda yüklenmiş durumdalar. Analist ne yapıyor bu sürede?

– Söylediğiniz gibi sefâleti yüklenmek, bu sefâleti koşullandıran söyleme girmektedir, kuşkusuz, orada protesto etmek sıfatıyla da olsa.

Yalnızca bunu söylemek bile bana konum vermektedir – ki bazıları politikayı kınamak diye konumlandıracaklardır. Ben de bunu her kim için olursa olsun dışta tutmaktayım.

Zaten psiko'ların – hangileri olursa olsun, sizin varsayılan yüklenişinize koyulmuş olanların, protesto etmeleri değil, işbirliği yapmaları gere-

kiyor. Bunu bilseler de bilmeseler de yaptıkları bu.

Çok kolay [kullanışlı: *commode*], diye kendi argümanlarımla fazla kolayca karşı geliyorum kendime (*rétorquer*), çok kolay şu söylem fikri, yargıyı, onu belirleyene indirgemek için. Bana çarpıcı gelen, aslında (*en fait*) bana daha iyi bir karşıtlık bulunmaması: entelektüalizm denilmekte. Ki bunun bir dengeleyen ağırlığı yok, eğer kimin haklı olduğunu bilmek gerekiyorsa.

Bu sefâleti kapitalistin söylemine bağlayarak, bu söylemi şikâyet ettiğim oranda az ağırlığı var.

Ben yalnızca bunu ciddi olarak yapamayacağımı söylüyorum, çünkü onu şikâyet ederek onu güçlendiriyorum, – onu norm'laştırarak, öyleyse onu yetkinleştirerek.

Burada araya bir not yerleştiriyorum. Ben, bu söylem fikrini bilinçdışının dışta-oluşu (*existence*) üstüne temellendirmiyorum. Ben bundan bilinçdışını konumlandırmaktayım (*situe*) – ancak bir söyleme dışta-olmak [var-olmak] anlamında.

Ancak analitik söylem'e vardır Freudcu olarak bilinçdışı,...

Bunu öylesine iyi anlıyorsunuz ki başarısız de-

nemesini itiraf ettiğim bu projeye, psikanalizin geleceğiyle ilgili bir soru bitiştiriyordunuz.

Bundan bilinçdışı ancak histeriğin söyleminde açık seçik doğrulanmakla daha çok var-olmaktadır, başka her yerde ancak nakil vardır: evet, ne kadar şaşırtıcı görünse de, analistin söyleminde bile, ki orada bunun getirildiği durum, kültürdür.

Burada, parantez, bilinçdışı dinlendiğini mi içerir (*implique*)? Bana göre, evet. Ama, var-olduğu söylem olmaksızın düşünmeyen, hesaplamayan, yargılamayan bilgi (ki bu, onun örneğin düşte çalışmasını engellemez) olarak değerlendirilmeyi kuşkusuz içermemektedir. Diyelim ki o, ideal emekçidir, Marx'ın kapitalist ekonominin çiçeği yaptığı, efendinin söyleminin yerini alması umuduyla: ki bu da gerçekte (*en effet*) meydana gelmiştir, beklenmedik bir biçimde de olsa. Bu söylem işlerinde sürprizler vardır, bu tam da bilinçdışının olgusudur (*fait*).

... ki eskide, o dinlenirdi, ama başka şey olarak.

Bu, efendisiz... çalışan bir bilgidir. $S_2//S_1$.

Analitik dediğim söylem, bir analizin pratiğiyle belirlenmiş toplumsal bağdır. Bizim için yürürlükte kalan bağlar içinde en temellerinin yüksekliğine taşınmaya değer.

– *Ama analistler arasında toplumsal bağı oluşturandan kendinizi çıkardınız, değil mi?*

– Derneği – uluslararası denilen, bu biraz kurgusal olsa da, olay uzun süredir ailesel olmaya indirgenmiş olduğundan – hâlâ Freud'un doğrudan ve evlât edinmiş olduğu devamlılığının elinde tanıdım: cüret etseydim – ama burada hem yargıç hem taraf olduğum, öyleyse taraftar (*partisan*) olduğum konusunda uyarıyorum – derdim ki bu şimdi analitik söyleme karşı bir yardımlaşma derneği. SAMCDA.

İlâhi (*Sacrée*) SAMCDA!

Böylece kendilerini koşullandıran söylem konusunda hiçbir şey bilmek istemiyorlar. Ama bu onları onun dışında bırakmıyor: tam da tersine, çünkü onlar analist olarak işlemekteler, ki bu onlar *ile* kendilerini analiz eden insanlar var demektir.

Öyleyse bu söyleme uygun davranıyorlar, onun etkilerinden bazılarını bilmeseler bile. Genelde, ihtiyattan yoksun değiller; ve bu doğru olanı olmasa da, iyi olanı olabilir.

Zaten, riskler varsa onlar için var.

Öyleyse psikanaliste gelelim ve dört yoldan git-

meyelim ["lâfı uzatmayalım"]. Bu yolların hepsi de söyleyeceğim yere götürmüş olurlardı.

Çünkü o, nesnel olarak, geçmişte "bir aziz olmak" olarak adlandırılmıştan daha iyi konumlandırılamaz.

Bir aziz, yaşamı boyunca, kendisine bazen bir hâlenin sağladığı saygıyı duyurmaz.

Baltasar Gracian'ın yolunu izlediğinde – gürültü patırtı yapmamak – onu kimse fark etmez, – ki bundan Amelot de la Houssaye onun saray insanı konusunda yazdığını sanmıştı.

Bir aziz, anlaşılmak istersem, merhamet (*charité*) dağıtmaz. O daha çok pisliği (*déchet*) ayırmaktadır: "ters-merhamet" yapar (*décharite*). Bunu da yapının buyurduğunu gerçekleştirmek için yapar: özneye, bilinçdışının öznesine kendisini (azizi) arzusunun nedeni olarak görmeyi sağlamak için.

Tenleşmiş (σ) nesnesi

Gerçekte (*en effet*) söz konusu özne, bu nedenin iğrençliğinden (*abjection*) dolayı yapıda hiç değilse kendi yerini bulma şansına sahiptir. Bu aziz için komik değildir, ama hayal ediyorum ki bu televizyondaki birkaç kulak için, aziz olaylarından bazı garipliklerle iyi kesişmektedir.

Bunun zevk (*jouissance*) etkisi olması konusun-

da, kim alınmış zevk (*joui*) ile anlamına (*sens*) sahip değil? Kuru kalan bir tek aziz, onun için bir yadsıma. Ki bu da olayda en eğlendirendir. Ona yaklaşanları ve yanılmayanları eğlendiren: aziz, zevkin hor görülenidir.

Oysa bazen o bir bağlantıya (*relais*) sahiptir, ki bunu herkesten çok yeterli bulmaz. Zevk alır. Bu esnada işlem görmez. Bu, küçük uyanıkların (*malins*) onu o zaman kendilerini şişirmeye yarayan sonuçlar çıkarmak için kollamadıkları anlamına gelmez. Ama bunu aziz siklemez (*s'en fout*), aynı zamanda bunda onun ödülünü görenleri de. Ki bu da gülmekten kırılacak şeydir.

Çünkü dağıtıcı adaleti siklememek (*se foutre*) – çoğu kez o bundan yola çıkmıştır.

Aslında (*à la vérité*), aziz, kendisinde meziyet görmez; bu, onun ahlağı olmadığı anlamına gelmez. Başkaları için tek sıkıntı, bunun onu nereye götürdüğünün görülmemesidir.

Ben, durmaksızın, böyle yenilerinin olması için düşünce üretmekteyim (*cogite*). Buna sanırım kendim erişemediğimden.

Ne kadar çok sayıda aziz isek, o kadar çok güleriz, bu benim ilkemdir – hatta kapitalist söylem-

den çıkış, – ki bu bir ilerleme oluşturmayacak, eğer yalnızca bazıları içinse.

IV

*– Bilinçdışının bir dil gibi yapılandığını söyleyen formülünüzü öne sürdüğünüzden beri geçen yirmi yılda, çeşitli biçimlerde, size şöyle karşılık veriliyor: "Bunlar yalnızca – sözcükler, sözcükler, sözcüklerdir. Sözcüklerle zahmetlenmeyeni ne yapıyorsunuz? Ruhsal enerji, ya da duygulanım (*affect*), ya da itki (*pulsion*) konusu ne oluyor?*

– Siz burada, SAMCDA'da bir yerel miras (*patrimoine*) havasına öykünülen jestleri taklit ediyorsunuz.

Çünkü, biliyorsunuz, hiç değilse SAMCDA'da Paris'te, beslenilen tek ögeler benim öğretimden gelmekte. O her yerden süzülmekte, bir yel, çok fazla estiğinde meltem yapan. O zaman eski jest-

lere dönülüyor, Kongre olarak kümelenmekle ısınılıyor.

Çünkü bu SAMCDA, televizyonda güldürmek amacıyla bugün yaptığım bir "nanik" (*pied-denez*) değil. Freud tam da bu sıfatla analitik söylemi miras bıraktığı örgütlenmeyi tasarladı. Bunun sınavının zor olacağını biliyordu, ilk devamcılarının deneyimi onu bu konuda eğitmişti.

– İlk önce doğal enerjiyi alalım.

– Doğal enerji, bu konuda fikirlere sahip olunduğunu tanıtlamak (*démontrer*) egzersis'leri için balon oluşturmakta. Enerji, – ona doğal bandrolünü koyan sizsiniz, çünkü söylediklerinde, bunun doğal olması kendiliğinden varsayılmakta: harcama için yapılmış bir şey, bir barajın onu tutabildiği ve onu yararlı kılabildiği anlamda. Ancak işte, barajın, bir manzarada dekor yapmasıyla enerji doğal olmuyor.

Libibidinal mitos

Bir "yaşam gücünün", onda harcananı oluşturabilmesi kaba bir metafordur. Çünkü enerji, örneğin yaşlanarak tatlılaşan ya da ekşileşen bir töz değildir –, o fizikçinin, çalışabilmek

için, hesaplarında bulması gereken sayısal bir sabittir.

Galileo'dan Newton'a, salt mekanik bir dinamik konusunda tezgâhlanmış (*fomenté*) olana uygun tarzda çalışabilmek için: az ya da çok öz olarak bir fizik – kesin olarak doğrulanabilir – diye adlandırılanın çekirdeğini oluşturana uygun tarzda çalışabilmek için.

Bir hesap kombinasyonundan (*combinaison*) artı bir şey olmayan bu sabit olmaksızın, – fizik kalmaz. Fizikçilerin buna itina gösterdiği düşünülüyor ve kütleler, alanlar (*champs*) ve itişler (*impulsions*) arasında eşitdeğerlilikleri düzenledikleri, bundan, enerjinin korunması ilkesine uygun düşen bir sayı çıkabilsin diye. Oysa bu ilkenin konulabilmesi gerekiyor, bir fiziğin doğrulanabilir olma gereğine uygun düşmesi için: bu, bir düşünsel (*mentale*) deneyim olgusu, Galileo'nun belirttiği gibi. Ya da, daha iyi söylemek gerekirse: sistemin matematiksel olarak kapalı olması koşulu, onun fiziksel olarak ayrılmış (*isolé*) olması varsayımına bile üstün gelmekte.

Bu benim bulduğum bir şey değil. Enerjinin, bir sabitliğin sayısından başka bir şey olmadığını

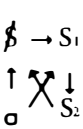
herhangi bir fizikçi açık, öyleyse söylenmeye hazır tarzda bilir.

Oysa Freud'un bilinçdışında ilksel süreç olarak eklemlediği – buysa benimdir, ama oraya gidilsin, görülecektir –, sayısı verilecek (*chiffre*) bir şey değil, şifresi çözülecek (*déchiffre*) bir şeydir. Diyorum ki ben: zevkin (*jouissance*) ta kendisi. Ki bu durumda o enerji yapmaz ve böyle kaydolamaz.

Zevkin enerjetiğini oluşturmanın yolu yoktur.

Freud'un bunda denemesini yaptığı ikinci topik'in şema'ları, örneğin ünlü tavuk yumurtası, hakikî bir pudendum'dur ve eğer Baba analiz edilseydi analize elverişli olurlardı. Oysa gerçek Baba'nın analiz edilmesini dışta bırakıyorum [olanaksız sayıyorum: *je tiens pour exclu*], ve Nuh'un mantosunu, Baba imgesel olduğunda, bundan daha iyi sayıyorum.

Öyle ki ben bilimsel söylemi histerik söylemden ayıranın üstüne soruşturma yapmayı yeğliyorum – ki bu alanda, bunu söylemek gerekir, Freud, balını toplamakla, hiçbir şey yapmamış değildir. Çünkü onun icat ettiği, arıların çalışmasıdır, düşünmeyen, hesaplamayan, yargılamayan çalışma olarak, öyleyse burada önceden işaret ettiğim şey, – belki de aslında von Frisch'in düşündüğü bu olmasa da.

Ben bilimsel söylem ile histerik söylemin *nerdeyse* aynı yapıya sahip oldukları sonucunu çıkarıyorum, ki bu, bilinçdışının, bilimin geleceğinde postüm açıklanışını bulacağı bir termodinamik umudu konusunda Freud'un bize telkin ettiği yanılgıyı açıklamaktadır.

Denilebilir ki üç çeyrek yüzyıldır, böyle bir vaadin en ufak bir belirtisi bile görünmemektedir, hatta ilksel süreci hazza (*plaisir*) özgü diye adlandırılarak ruha kenenin bir köpeğin derisine bağlı olduğu gibi bağlı olduğumuzdan başka bir şey tanıtlamayan ilke ile giydirmek fikri de gerilemektedir. Çünkü Freud'un hazzı eklemlediği o ünlü en az gerilim, Aristo'nun etiğinden başka nedir ki?

İyi-söyleme, İyi'nin nerede olduğunu söylemez.

Bu, epikürcülerin kendilerine parola (*enseigne*) yaptıkları ile aynı hedonizm olamaz. Onların, bununla saklayacak çok değerli bir şeyleri olması gerekirdi, stoacılardan bile daha gizli, şimdi yalnızca psişizm anlamına gelecek bu parola ile kendilerine domuz yavruları adıyla küfür ettirmek için.

Her neyse, ben Nikhomakos ve Eudemos'la, öyleyse Aristo'yla yetindim, bundan, psikanalizin etiğini güçlü tarzda ayırmak (*différencier*) için, – ki bu etiğin bütün bir yıl boyunca yolunu açtım.

İhmal ettiğim iddia edilen duygulanım (*affect*) hikâyesi aynı mesele.

Bana yalnızca şu noktada yanıt verilsin: bir duygulanım bedeni ilgilendirir mi? Bir adrenalin boşalması, beden midir değil midir? Onun işlevlerini bozuyor olması doğru. Ama ne anlamda bedenden gelmekte? Bu, düşünceden boşalmaktadır.

)ünyada olan arlığın hiçbir armonisi yok...

O halde tartılması gereken, benim, bilinçdışının bir dil gibi yapılandığı fikrimin duygulanımı daha ciddi tarzda doğrulamayı sağlayıp sağlamadığıdır – daha iyi bir düzenlenişin üretildiği bir darmadığın ediş (*remue-ménage*) olması ile ifâde edilen fikirden daha ciddi tarzda. Çünkü bana karşı getirilen budur.

...eğer o konuşuyorsa.

Benim bilinçdışı konusunda söylediğim, duygulanımın, şimdiden kızarmış turna kuşları gibi, gaganıza, upuygun (*adéquat*) olarak, düşmesini beklemekten daha uzağa gidiyor mu gitmiyor mu? *Adequatio* (upuygunluk), iyice tıkızlaşmış (*tassée*) bir diğerine geçirmekle (*en remettre*) daha güldürücü, bu kez *rei*'yi, şey ile ilgili olanı, *affectus* ile, yeniden yerleşeceği (*se recasera*) duygulanım ile bitiştirmek yoluyla.

Ben yalnızca Freud'un geri püskürtme üstüne

1915'teki bir makalesinde, ve buna dönen başka makalelerde söylediğini yeniden kazandırdım: duygulanım, yer değiştirmiş durumdadır (*déplacé*). Bu yer değiştirme nasıl yargılanacaktır, eğer özne ile değilse – onun oraya temsilden başka yerden [*pas mieux*: daha iyi] gelmediğinin varsaydığı?

Beden için metonimi kuraldır...

Bunu onun "şeridi" konusunda açıklamaktayım, sanki ona iğne gibi takmak için, çünkü aynısıyla işim olduğunu kabul etmek durumundayım. Ancak ben, onun Fliess ile mektuplaşmasına (bu mektuplaşmanın elde bulunan ve ayıklanmış tek baskısından) başvurarak söz konusu temsilin, ki özel olarak geriye püskürtülmüş, yapıdan başka bir şey olmadığını – ve tam da işaretleştirenin postulat'ına bağlı olarak – tanıtladım.

... çünkü düşüncenin öznesi metaforlaşmıştır.

Duygulanımı bir kenara bıraktığımı, bunu vurgulamakla böbürlenmek (*rengorger*) için söylemekte nasıl konumlanılabilir bir yıl boyunca, Sainte-Anne'daki sonuncu yılımda, endişeyi (*angoisse*) ele aldığımı anımsamadan?

Kimileri ona içinde yer verdiğim takım yıldızını anımsarlar. Heyecan (*émoi*), engellenme (*empêchement*), kafa karışıklığı (*embarras*), duy-

gulanımı kaale almazlık etmediğimi yeterince kanıtlamaktalar.

Elbette, SAMCDA'da formasyon gören analistlere beni Sainte-Anne'da duymak yasaktı.

Bundan pişman değilim. Ben o yıl, insanlarımı [*mon monde*: dünyamı], endişeyi ilgilendirdiği nesne – ondan yoksun olmaktan uzak (ki onun korkudan ayrılmasından daha çok katkı yapmamış psikologlar bundan öteye gidememektedirler) – ile temellendirmeye, şimdi nesnemi *(a)* daha çok belirttiğim bu iğrenç [*abjet*: *abjection*'dan – iğrençlik – türetilmiş] ile temellendirmeye – öylesine iyi etkiledim (*affecté*) ki, benim tarafımdan biri beni bu nesne gibi bırakma başdönmesine kapıldı (durdurulmuş başdönme).

Benim sözlerimden yola çıkarak duygulanımı yeniden ele almak, her durumda onun konusunda emin olarak söylenmiş olana götürmektedir.

Ruhun tutkularının (Saint Thomas'nın bu duygulanımları daha doğru olarak adlandırdığı gibi) basit yeniden-kesimi (*résection*), Platon'dan beri bu tutkuların bedene göre yeni-

den-kesimi: kafa, kalp, hatta söylediği gibi *epithumia* ya da üst-kalp, onlara yanaşmak için bu bedenden geçilmesi (bu bedenden ki ben onun ancak yapı ile etkilendiğini söylemekteyim) gerektiğine tanıklık etmemekte mi?

Bu etkide bilinçdışından ileri gelene (*prévaut*) hangi uç ile ciddî uzantı – dizisel anlamında – verilebilebileceğini belirteceğim.

Üzüntü (*tristesse*), örneğin, bunalım (*dépression*) diye niteleniyor – ona dayanak diye ruh ya da felsefeci Pierre Janet'nin psikolojik gerilimini verilerek. Ama bu bir ruh durumu değil; yalnızca bir ahlâkî hâtâ, Dante'nin hatta Spinoza'nın ifâde ettikleri gibi: bir günâh; demek ki bir ahlâkî döneklik (*lâcheté*), son kertede (*en dernier ressort*) ancak düşüncede konumlanan, öyleyse iyi söyleme ya da bilinçdışında, yapıda kendini bulma yükümlülüğünde konumlanan.

Ancak İyi-söylemenin etiği vardır,...

Bu dönekliğin, bilinçdışının atığı olmakla, psikoza gitmesi durumunda bundan çıkan sonuç, atılmış olanın, dilin, gerçeğe dönüşüdür; bu dönüşün ölümcül olduğu manyak uyarılıştır (*excitation*).

Hüznün karşıtı olarak, şen bilgi var [*gay sçavoir* – eski imlâ parodisi *ça*'yı (bu) içeriyor], ki o, bir

erdemdir. Bir erdem hiç kimseyi günâhtan arındırmaz, – herkesin bildiği gibi kökensel günâh. Şen bilgininki diye adlandırdığım erdem bunun örneğidir, neden oluştuğunu ifşâ etmekten dolayı: anlamak, anlama iğne batırmak değil, ama onu olanaklı olduğunca yakından taramak, bu erdem için vıcık vıcıklık (*glu*) yaratmadan, bunun için şifre çözümünden zevk almak; ki bu, şen bilginin işin sonunda bunun düşüşünü, günâha dönüşünü oluşturmasını içermekte.

... Ancak, anlamdışısal bilgi vardır.

Bütün bunlarda, mutlu şans (*heur*) yaratan nerede? Tam olarak her yerde. Özne mutlu. Bu onun tanımı, mâdem ki ancak şansa, başka deyişle talihe (*fortune*) bir borcu olabilir, ve onu ayakta tutan (*maintient*) için, öyleyse kendini tekrarlaması için her çeşit şans ona yararlı.

(ɑ) ile "randevu"da,...

Şaşırtıcı olan, onu buna indirgeyeni – yapıya bağımlılığı – bilmeden (*soupçonner*) mutlu olması değil, ama yüce mutluluğun (*béatitude*) bir fikrine sahip olması – kendini ondan sürgün hissetmesi bakımından epey ileriye giden bir fikir.

İyi ki burada sırrı açığa vurmak için şair bulunmakta: demin gönderdiğim Dante ve başkaları, klasisizme kumbara oluşturan kepâzelerin dışında.

Bir bakış, Béatrice'inki, öyleyse üç kere hiç, bir gözkapakları çırpışı ve bundan çıkan enfes artık: ve işte ortaya çıkan Başka, ancak onun (Béatrice'in) zevkiyle özdeşleştirmemiz gereken, onu ki Dante tatmin edemez, çünkü ondan yalnızca bu bakışa, bu nesneye sahip olabilir; ama Dante onu Tanrı'nın tatmin ettiğini söylemekte; bizi tam da onun (Béatrice'in) ağzından bunun teminatını almaya kışkırtmakta.

... eğer kadın zevki değilse,...

... Başka var-oluş alır,...

Bizde buna yanıt veren: can sıkıntısıdır (*ennui*). Ki ben bu sözcükten, harflerini sinemadaki gibi yeniden bir çizgi üzerine yerleşene kadar dans ettirerek birsel (*unien*) terimini kurdum. Bununla Başka'nın Bir ile özdeşleşmesini belirtiyorum. Mistik Bir demek istiyorum, ki komik başkası, Platon'un Şölen'inde ortaya çıkarak, adını söylemek gerekirse Aristophanes, bize bunun çiğ karşılığını (*équivalent*) sunmaktadır çift-sırtlı-hayvan'da, bunun ikiye kesilmesini bu işten canı sıkılan Jüpiter'e atfederek: bu çok çirkin, bunun yapılmaması gerektiğini daha önceden söyledim. Gerçek Baba böylesi uygunsuzluklara bulaştırılmaz.

... ama Bir tözü değil.

Kaldı ki Freud da buna düşmektedir: çünkü Eros'a atfettiği, onu Thanatos'un karşısına koyduğu anlamda, "yaşam" ilkesi olarak, birleştirmektir, sanki, kısa

Çünkü "hiçbir şey her şey değildir", işaretleştirenin geçitlerinde,...

bir çiftleşme dışında, iki bedenin bir bedende birleştiği görülmüş gibi.

Böylelikle duygulanım, özü dilde barınmak olan bir bedene gelmektedir, – burada kendime benimkilerden daha iyi satılan tüyler atmaktayım [*geaite*: *geai* kuşu – ala karga – ile *jeter* – atmak – fiilini birleştiren sözcük oyunu] – , o duygulanım ki bunu ev (*logement*) bulmamaktan, hiç değilse beğenisine göre bulmamaktan dolayı yapmaktadır. Buna sıkılmışlık (*morosité*), ya da keyifsizlik (*mauvaise humeur*) deniyor. Bir günâh mı bu, bir delilik tanesi, ya da gerçeğin hakikî bir dokunuşu mu?

.. duygulanım
uyumsuzluktur,...

Gördüğünüz gibi, SAMCDA'lar, duygulanıma perde çeşitlemeleri yapmak için, benim bozuk kemanımı alsalar daha iyi yapmış olacaklardı.

Birilerinin benim söylemimden kendilerini garantiye aldıkları bulanık jestlerin içine itkiyi koymakla size müteşekkir olmam için bana fazla lütûfkâr davranıyorsunuz çünkü çok iyi bilmektesiniz, siz ki kusursuz bir fırçayla benim XI. Seminerimi kağıda döktünüz: benden başka kim, bu konuda herhangi bir şey söyleme riskine girmeyi bildi?

İlk kez, ve özellikle sizde, keyifsiz kulaklardan başka kulakların beni dinlediğini hissediyordum: öyleyse, bundan, benim Bir'i Başka'laştırdığımı anlamayan kulaklar, ki sizin dinleyici topluluğunuzun bana bağışladığı (*vaut*) yere beni çağıran kişinin ta kendisi böyle düşünmeye hücum etmişti.

Bu XI. Seminerin 6., 7., 8., 9. ve 13., 14. bölümlerini okuyunca, kim *Trieb*'i içgüdü (*instinct*) olarak çevirmemekle, ve bu itkiyi sapış (*dérive*) olarak adlandırmak yoluyla en yakından sararak onun tuhaflığını, Freud'e yapışıp, sökmekle, sonra da kurmakla neler kazanıldığını hissetmiyor? ...ve itki sapmadır.

Burada beni izleyerek, kim, Bir'in her defasında saptanabilir sabiti olarak enerji (ki bundan bilimin deneyseli oluşmaktadır) ile *Drang* ya da itkinin itişi (ki, kuşkusuz zevk olarak, ancak bedensel kenarlardan, – ben bunun matematiksel biçimini vermeye yönelmiştim, – sürekliliğini almaktadır) arasındaki farkı hissetmeyecektir? Ancak her bir itkinin diğer üçü ile eş varolmak suretiyle dayanak bulduğu dörtlü yetkeden oluşan süreklilik. Dört ancak güç (*puissance*) olmakla, savılması söz konusu olan birlik bozulmasına (*désunion*) ulaşım

sağlamaktadır, cinselliğin (*sexe*) eş (*partenaire*) kılmaya yetmediği kişiler için.

Bu yüzden benim için ne olduğunu söyleyemem.

Elbette ben burada bunun, nevrozun, sapkınlığın ve psikozun birbirinden ayrıldığı uygulamasını yapmıyorum.

Bunu başka yerde yaptım: her zaman bilinçdışının, orada, kendi adımlarına geri dönme yolları olarak kurduğu dolambaçlara göre davranarak. Küçük Hans'ın fobisinin bu olduğunu gösterdim, ki orada Freud'u ve babasını gezdiriyordu, ama bundan böyle analistlerin korktuğu bir yer oldu.

v

Şu şarkıyı söyleyen bir fısıltı var: eğer bu denli kötü zevk alınıyorsa, bu, cinsellik üzerine baskı olduğundandır, ve bu, birinci olarak ailenin, ikinci olarak toplumun, özellikle de kapitalizmin suçudur. Soru sorulmakta.

– Bu, bir sorudur – demeye bıraktım kendimi, çünkü sizin sorularınız konusunda konuşmaktayım –, sizin fırsat olduğunda nasıl yanıt vereceğinizi bilme arzunuzla anlaşılabilecek bir soru. Öyleyse: eğer bu size, bir kişiden çok bir ses tarafından sorulsaydı, ancak televizyondan geliyor olarak tasarlanacak bir ses tarafından, var-olmayan (*n'ex-siste pas*) bir ses tarafından (hiçbir şey söylemediğinden dolayı), oysa ses,

ki onun adına, ben, yorum olan bu yanıtı varkılıyorum.

Çiğ konuşmak gerekiyorsa, siz herşeye yanıtım olduğunu *biliyorsunuz*, ki bunun aracılığıyla bana soruyu ödünç vermektesiniz; siz, ancak zengine ödünç verilir diyen atasözüne güveniyorsunuz. Haklı olarak.

$\frac{a \rightarrow \$}{S_2}$

Kim, analitik söylemden servet (*fortune*) yaptığımı bilmiyor ki? Ki bunda ben bir *self-made man*'im. Başkaları da oldu, ama günümüzde değil.

Freud, geri püskürtmenin baskıdan (*répression*) geldiğini söylemedi: iğdişin – eğer imge yapmak gerekiyorsa –, Baba'nın (*Papa*), zımbırtısıyla (*quéquette*) oynayan küçük oğluna, "Valla keserler, devam edersen" diye kükremesine bağlı olduğunu söylemedi.

Oysa, deneyim için (analitik söylemde onu tanımlayan anlamında deneyim için) buradan yola çıkmanın Freud'un aklına gelmiş olması pek doğaldır. Diyelim ki, bunda ilerledikçe, geri püskürtmenin birincil olduğu fikrine daha çok eğiliyordu. Bu, genelinde, ikinci topik'in tartışıdır. Üstben'e yüklediği oburluk yapısaldır, uygarlık etkisi değil, ama "uygarlıkta sıkıntıdır (semptom)".

ensel geri
ürtme

Öyle ki, bu sınama (*épreuve*) üzerine geri dönmek, baskıyı geri püskürtmenin ürettiğinden yola çıkmak yerindedir. Niçin aile, hatta toplum, geri püskürtme ile inşa olan yaratılar olmasınlar ki? Bundan azı değil; ama bu, bilinçdışının yapıdan, öyleyse dilden var-olmasından (*ex-siste*), motive olmasından dolayı olanaklı olabilir. Freud bu çözümü öylesine az eliyor ki, bu konuda karar vermek için kurtlu-adam vakâsı üzerine çullanıyor – ki bu adam bundan biraz sıkıntı çekiyor. Oysa, bu ıska [*ratage*: başarısızlık], vakânın ıskalanışı, onun başarısının yanında az şey: ki başarısı, olguların gerçeğini kurmaktır.

Eğer bu gerçek gizemli (*énigmatique*) kalıyorsa, bunu, analitik söyleme mi – ki o da kurumdur – yüklemek gerekiyor?

Bu durumda, cinselliğin (*sexualité*) üstesinden gelmek için bilim projesinden başka yardım yok: seksoloji bunda henüz projedir. Öyle bir proje ki, Freud ona güveniyordu (bunda diretiyor). Bedava olduğunu itiraf ettiği güven; bu da onun etiği üzerine çok şey söylüyor.

Oysa analitik söylem ise vaad vermektedir: işin içine yenilik (*nouveau*) sokmaktan dolayı. Bunu da – ki devâsâ bir şey – bilinçdışının ürediği alan- Aşkta yenilik

da, çünkü onun çıkmazları, kuşkusuz başka çıkmazlar arasında, ama öncelikle, aşkta (*amour*) ortaya çıkmakta.

Sokaklara yayılmış bu yeniliği herkesin duymadığından değil – , ama bu, kimseyi uyandırmamaktadır; bu yeniliğin aşkın (*transcendant*) olması nedeniyle: sözcük, sayılar teorisinde oluşturduğuyla aynı işarette, öyleyse matematiksel olarak, alınmalı.

Öyle ki, aşma-aktarım (*trans-fert*) adıyla kendine dayanak bulması boşuna değil.

İnsanlarımı (*mon monde*) uyandırmak için, bu aktarımı "bildiği varsayılan özne" konusunda eklemliyorum. Burada, adın ancak karanlık olarak iğnelediğinin açıklaması, açılması söz konusu. Öyleyse: öznenin, aktarım yoluyla, bilinçdışının öznesi olarak oluştuğu (*consiste*) bilgiye varsayıldığı ve bunun analist üzerine aktarılan olduğu – demek ki düşünmüyor, hesaplamıyor, yargılamıyor olarak (yine de çalışma etkisi taşıyan) bu bilgi – söz konusu.

$\frac{o}{S_2}$

Ne ediyorsa ediyor bu yol açış, ama sanki ben kaval üflüyormuşum (*flûtais*) gibi oluyor, ... ya da beteri sanki onlara korku salıyormuşum gibi...

SAMCDA simplicitas: cesaret etmiyorlar. Bunun vardığı yere ilerlemeye cesaret etmiyorlar.

Bundan dolayı kabuğumu atacak değilim! Ben "analist, otoritesini (iznini) ancak kendinden alır" diye çığırıyorum. Ekol'ümde "geçiş"i (*"la passe"*), öyleyse bir analizanın kendini analist olarak koymasına karar verdirtenin sınavını kurumsallaştırıyorum, – bunu da kimseyi zorlamadan yapıyorum. Bu henüz etkili olmadı, bunu itiraf etmeliyim, ama orada bununla ilgileniliyor, ve Ekol'üme sahip olalı çok zaman olmadı.

Başka yerde aktarımın göndericiye dönüş yapılmasının bırakılmasını umduğumdan değil. Bu, hastanın (*patient*) yüklemi, bizi, ancak, önce değerlendirilmesinde – kullanılışında olduğundan çok – , ihtiyatı buyurarak etkileyen bir tekillik. Burada bununla idâre ediliyor, ama orada nereye gidilecek olur?

Benim bildiğim, analitik söylemin ancak tek bir tanesinden dayanak bulabildiğidir. Beni izleyenlerin bulunuyor olması mutluluğuna sahibim. Öyleyse söylemin şansı var.

Söylemin trans-sonlu'su

Hiçbir coşkunluk – ki onunla doğan – , onun cinsellik (*sexe*) üzerine bir lânet konusunda doğrulu-

Cinsellik stüne ri-söylemenin lanaksızı o,...

yor olduğunu (Freud'un "Sıkıntı"sında değindiği) kaldıramaz.

Aşka "tanrısal" yanaşma konusunda can sıkıntısından, hatta sıkılmışlıktan söz ettiysem, bu iki duygulanımın, kendilerini baskısız ilişkilere adayan gençlerde kendini ele verdiği – sözler, hatta eylemlerle – nasıl görülmezlikten gelinir (en şaşırtıcı olanı, böylelikle motive oldukları analistlerin onların karşısında dudak bükmeleri)?

Aile baskısının anıları doğru olmasalardı bile, onları icat etmek gerekirdi, ve bundan da eksik kalınmıyor. Mitos budur, yapıdan işliyor olana epik biçim verme denemesi.

...bu, yapıdan,...

Cinsel çıkmaz, kendisinin ileri geldiği olanaksızı rasyonelleştiren kurguları (*fictions*) içermektedir. Ben onların hayal edilmiş olduğunu söylemiyorum; onlarda, Freud gibi, bundan sorumlu olan gerçeğe dâveti okumaktayım.

... Oedipus mitosunu okumak.

Aile düzeni ancak Baba'nın türetici (*géniteur*) olmadığını ve Anne'nin, insan yavrusu (*petit*) için kadına "mikrop bulaştırmak" (*contaminer*) için kaldığını tercüme etmektedir; geri kalan bundan ileri gelmektedir.

Bu yavruda olan düzen hevesinden (*goût*) hoşlanıyor değilim, ki bunu şöyle söyler: "ben şahsen

(*sic*) anarşiden nefret ederim". Düzenin özelliği, onun en azıcığının bile olduğu yerde, kurulmuş olmasından dolayı tadılacak (*goûter*) olmamasıdır.

Bu daha önce bir yerde iyi talihle (*bon heur*) meydana geldi, ve bu ancak, bir özgürlüğün taslağı için bile durumun iyi gitmemiş olduğunu tanıtlamak için talih iyi'sidir (*heur bon*). Yeniden düzene sokulmuş kapitalizmdir. Dolayısıyla cinsellik için de aynısı, çünkü gerçekte (*en effet*) kapitalizm oradan yola çıkmıştı, onu ıskartaya çıkarmakla.

Siz solculuğa gönül verdiniz; ama bildiğim kadarıyla, sekso-solculuğa değil. Çünkü bu ancak analitik söyleme dayanmaktadır, şimdi var-olduğu tarzda. Kötü var-olmaktadır, cinsellik üzerine olan lâneti ancak katmerlemekle. Ki o bu durumda, iyi-söyleme ile konumlandırdığım o etikten çekiniyor görünmekte.

– Sevişmeyi öğrenmek konusunda psikanalizden bir şey beklememeyi kabul etmek değil mi bu yalnızca? Buradan da umutların seksolojiye dönmesi anlaşılmakta.

– Demin de belirttiğim gibi, hiçbir şey beklenmemesi gereken daha çok seksolojidir. Duyuları-

mızla ilgili olanın – öyleyse sapkınlığın – gözlemiyle aşkta yeni bir şey inşa edilemez.

Buna karşın Tanrı öylesine iyi var-oldu ki paganizm, kimse bundan bir şey anlamadan, dünyayı onunla dolduruyordu. Şimdi döndüğümüz yer bu.

Tanrıya şükür! denildiği gibi, başka gelenekler, daha aklıbaşında insanların olmuş olduğu konusunda bize güvence vermekteler, örneğin Tao'da. Ne yazık ki onlar için anlam oluşturan, bizim için etkisiz olmakta, zevkimizi soğuk bırakmaktan dolayı.

Bilgelik?

Bunda bizi şaşırtacak bir şey yok, eğer Yol, söylemiş olduğum gibi, İşaret'ten geçiyorsa. Eğer orada belli bir çıkmaz tanıtlanıyorsa – tanıtlanmakta kesinleşiyorsa diyorum – bundan salt ve yalın gerçeğe (bunun *bütün* hakikâtini söylemeyi engelleyen olarak) erişmemizin şansı buradadır.

Ancak bu hesap yapılırsa, aşkın "söylemesi-tanrısı" [*di-eu-re*: *dire* – söylemek – ile *dieu* – tanrı – sözcüklerini birleştiren sözcük oyunu] olacaktır – ki bunun karmaşası (*complexe*) ancak kendini bükük (*tordu*) kılmakla söylenebilir.

Tanrı söyleme'dir.

– Siz gençlere, dediğiniz gibi, bükük dudakla [bouche pincée] karşıt olmuyorsunuz. Kuşkusuz hiç değil,

çünkü onlara bir gün Vincennes'de şu sözü fırlattınız: "Devrimci olarak, bir efendiye yöneliyorsunuz. Ona sahip olacaksınız." Kısacası, gençliğin cesaretini kırıyorsunuz.

– Çağın modasına uygun olarak beni zıvanadan çıkarıyorlardı. Bir çıkış yapmam gerekiyordu.

Öyle hakikî bir çıkış ki, bundan beri seminerime üşüşüyorlar. Sopaya, benim sukûnumu tercih etmekten dolayı, bir bakıma.

– Bundan başka, ırkçılığın yükselişinin kehânetini yapma inancası size nereden geliyor? Ve bunu söylemeyi gerekli kılan ne ki?

– Çünkü bu bana komik gelmiyor, oysa ki doğru.

Zevkimizin yolunu şaşırmasında (*égarement*), onu konumlandıran ancak Başka vardır, ama bu ondan ayrılmış olduğumuz ölçüsündedir. Buradan fantazmlar ileri gelir, bu konuya karışmadığımızda yepyeni olan.

Bu Başka'yı kendi zevk kipinde bırakmak, bu

ancak, ona kendi kipimizi dayatmamakla, onu bir az-gelişmiş yerine koymamakla olabilir.

Kendi kipimizin (ki bundan böyle ancak daha-fazla-zevk ile konumlanmakta, hatta artık başka türlü söylenmemekte) kırılganlığı da buna eklenince, kıyımlarımızın (*exactions*) eskiden büründükleri ısmarlama insansalcılığın [*humainitairerie*: *humanitaire* – insansal – sözcüğünden türemiş sözcük oyunu] sürmesi nasıl umulabilir?

Bundan güç alarak Tanrı sonunda var-olacaksa bile, bu, onun hazin geçmişinin bir geri dönüşünden daha iyi bir şeyi işaret etmemekte.

VI

– Kant için üç soru – bakınız ilk Eleştiri'nin Kanon'u – "aklımızın çıkarı [merâkı: intérêt*]" dediğini özetlemekte: Ne bilebilirim? Ne yapmalıyım? Neyi ummama olanak var? Ki bu formül, siz de bilmiyor değilsiniz, ortaçağ tefsirinden, tam olarak da Agostino de Dacie'den gelmekte. Luther, bunu eleştirmek için alıntılamakta. İşte size önerdiğim egzersiz: buna yanıt vermeniz, sizin de, ya da itiraz etmeniz.*

– "Beni duyanlar [anlayanlar]" terimi, bizzat ilgilendirdiği kulaklara, sizin sorularınızın onlarda tınladığından başka bir vurguda belirmeli, öyle ki benim söylemimin onlara yanıt vermediği ortaya çıksın.

Bu etkiyi yaptıkları bir tek ben bile olsam, bu etki nesnel olurdu, çünkü etkinin bu söylemden

düşmesi konusunda beni nesne yapmadalar, bu söylemin onları dışladığını anlamak derecesinde, – şey, bu söylemde olduğumda kafamı yorduğum konusunda bana açıklık getirmenin yararına (benim için "doğrudur ki" ikincil bir yarar) gitmekte: – söylemin topladığı katılım konusunda, ki benim için ona ölçüsüz bir katılım. Bu, bu katılıma, bunu artık duymamayı getiriyor.

Burada, benim söylemimin başka bir yapının sınavına kendini sunması için beni sizin kantçı filonuza binmeye kışkırtacak bir şey var.

– *Peki, ne bilebilirim?*

Bunu önceden biliyordun",...

– Benim söylemim bilinebilir olanın sorusunu kabul etmiyor, çünkü o, bunu bilinçdışının öznesi olarak varsaymakla yola çıkıyor.

Elbette, Newton'un kendi çağının söylemleri için olmuş olduğu şoku ve Kant ile onun düşünmesinin [*cogitature*: latince *cogitare*'den – düşünmek – türetilmiş] buradan yola çıktığını bilmiyor değilim. O, bundan [düşünmesinden], bunu Swedenborg'la karşı karşıya getirdiğinde, kenar (*bord*) – analiz için öncü kenar – yapardı

ama Newton'a değdiğinden, Newton'un eski felsefe alışkanlığının tepinmesini özetlediğini hayal etmek felsefe alışkanlığına dönüyor. Kant, Newton'un Daniel'in kitabı üzerine yorumundan yola çıkmış olsa, orada bilinçdışının kaynağını bulacağı kesin değildi. Kumaş meselesi.

Bunun üzerine, analitik söylemin "ne bilebilirim?" sorusunun aykırılığına (*incongru*) verdiği yanıtın baklasını ağzımdan çıkarabilirim. Yanıt: her durumda dilin yapısına sahip olmayan hiçbir şey, ki bundan, bu sınırın *içinde* nereye kadar gidecek olduğumun bir mantık sorusu olduğu çıkmakta.

...çünkü dil (*langage*) "a priori"dir,...

Bu, bilimsel söylemin düşünce için bir gerçeğin meydana çıkışının doğrulandığı aya-konma'yı (*alunissage*) başarmasıyla doğrulanmakta. Bu da, matematiğin dilden başka bir aygıta sahip olmamasıyla gerçekleşmekte. Newton'un çağdaşlarının vurguladıkları buydu. Her kütlenin, diğerlerinin uzaklığını nasıl bildiğini sormaktaydılar. Buna Newton şu yanıtı veriyordu: "Tanrı bilir"" – ve gerekeni yapar.

Ama siyasî söylemin, – bunun altını çizmek ge-

rekiyor – , değişkenliğin (*avatar*) içine girmesiyle, aya-konma gerçekleşti; bununla birlikte, herkeste gazetenin yoluyla var olan felsefeci bundan duygulanmadan, ya da bulanık tarzda duygulanarak.

Şimdi bahis (*enjeu*), yapının-gerçeğinin çıkmasına neyin yardım edeceği bahsidir: dilden sayı (*chiffre*) değil ama şifresi çözülmesi (*déchiffrer*) gereken işaret oluşturanın gerçeğinin çıkmasına.

Benin yanıtım Kant'ı ancak, ondan beri bilinçdışının olgularının keşfedilmiş olması, ve matematikten, sanki bu olguların "dönüşü" onu doğurmuş gibi bir mantığın gelişmiş olması ölçüsünde tekrarlamaktadır. Gerçekte (*en effet*) hiçbir eleştiri, onun yapıtlarının çok iyi tanınan başlığına rağmen, onlarda klasik mantığı yargılamamaktadır; ki o bunda yalnızca, kendi bilinçdışının oyuncağı olduğuna tanıklık etmektedir – o bilinçdışının ki düşünmemekten dolayı, körlemesine ürettiği çalışmada ne yargılayabilir ne de hesaplayabilir.

. ama sınıflar nantığı değil.

Bilinçdışının öznesi ise bedene bağlanır [*embraye* – mekanik terimi]. Onun hakikî olarak an-

cak bir söylemden – öyleyse somutunu yapaylığının oluşturduğu bir şeyden (hem de nasıl!) – konumlandığı üzerine geri dönmem mi gerekir?

Benzer [konusunda] olmayan söylem yok

Buradan yola çıkarak, bizim için bilinçdışında var-olan ama yalnızca bir söylemin eklemlediği bilgi konusunda ne söylenebilir, ne söylenebilir ki onun gerçeği bize bu söylem yoluyla gelsin? Sorunuz benim bağlamımda böyle tercüme ediliyor, yâni o çılgın görünüyor.

Oysa onu böyle sormak gerekiyor, kurulmuş (*instituée*) deneyimi izleyerek, onu desteklemek için tanıtlanması gereken önermelerin nasıl gelebileceğini öne sürmek için. Öyleyse bunu yapalım.

Örneğin, eğer erkek (*L'homme*) kadını (La *femme*) istiyorsa, ona ancak sapkınlığın alanında karaya oturmakla eriştiği söylenebilir mi? Psikanalitik söylemin kurulmuş deneyiminde formüle olan budur. Eğer bu doğrulanırsa, herkese öğretilebilir mi, öyleyse bilimsel mi, mâdem ki bilim bu postulat'tan devinmekle kendine yol açtı?

matem

Ben diyorum ki bu böyledir, ve Renan'ın "bilimin geleceği" için dilediği gibi sonuçsuz (*sans conséquence*) olduğu ölçüde bu böyledir, mâdem

Kadın

ki kadın (La *femme*) var-değildir. Ama onun var-olmaması, arzunun nesnesi yapılmasını dışlamaz. Tam tersine; ve sonuç (*résultat*) buradan çıkar.

Bunun aracılığıyla erkek (*L'homme*), yanılmakla, *bir* kadına rastlar, ki onunla herşey meydana gelir: öyleyse, olağan olarak, bu başarısızlık (*ratage*), ki cinsel eylemin başarısı bundan oluşur. Bunun aktörleri en büyük olaylara muktedirdir, tiyatrodan bildiğimiz gibi.

Soylu olan, trajik olan, komik olan, gülünç olan (bir Gauss eğrisiyle işaretlenmesi gereken), kısaca, bunun teşhir olduğu sahnenin – aşk işlerini her çeşit toplumsal bağdan ayıran sahnenin – ürettiğinin yelpazesi, öyleyse, gerçekleşmektedir: söz varlıklarının, pek niye dedikleri bilinmeden "yaşam" diye adlandırdıklarında mevcut oldukları (*subsistent*) fantazmları üretmekle gerçekleşmektedir. Çünkü "yaşam" konusunda, ancak hayvan yoluyla bir kavrama (*notion*) sahiptirler, ki orada onların bilgilerinin işi yoktur.

Tiyatronun şairlerinin iyi görmüş olduğu gibi, söz varlıkları olan kendilerinin yaşamlarının bir düş olmadığına, bu hayvanları öldürmelerinin [*tu-ent*: "senlemeleri"], – sana öldürmelerinin

[*tu-é-à-toi*: "sana senlemelerinin"] desem yerindedir, benim olmaktan dolayı bana dost olan dilde (*lalangue*) – olgusu dışında hiçbirşey tanıklık [*tu-émoigne*: "öldürmelik", "senlemelik"] etmemektedir. "Sen ...'sin..."

Çünkü sonuçta dostluk, daha doğrusu Aristo'nun *filia*'sı (ki terk etmekle birlikte onu hor görmemekteyim), bu aşk tiyatrosunun sevmek fiilinin çekiminde devrildiği yerdir (ekonomiye, evin yasasına bağlılık anlamında bunun sonucundaki herşey ile birlikte).

Bilindiği gibi, insan iskân etmektedir, ve nerede olduğunu bilmiyorsa da, onun yine de buna alışkanlığı vardır. Aristo'nun dediği gibi, ne artık *ethos*'un, ki o bu sözcüğün birincisiyle onu ayırmayı başarmadan ses-aynılığını fark etmektedir, ne de evlilik bağının etik ile ilişkisi vardır.

Bütün bunlara mil oluşturan nesneyi, *etos* değil de *etos*'u [Yunanca iki değişik e], adlandırmak gerekiyorsa (*a*) nesnesini sezinlemeden, bunun bilimi nasıl kurulabilir?

Doğrudur ki bu nesneyi, bilimin [*La* science], hâlâ var olan tek bilimin: fiziğin [*La* physique] sayıda ve tanıtlamada bulduğu matem [*mathème*:

en indirgenmiş matematiksel öge] ile uyumlulaştırmak kalacaktır. Ama o, söylediğim bu nesnede nasıl daha iyi ayakkabı bulmaz, eğer o, yapı ile konumlandırılması gereken bu matem'in bizzat ürünüyse; yapının teminatta-olan (*en-gage*), bilinçdışının dilsize [*muette*, diş.] getirdiği teminatta-olan olması kaydıyla.

Buna ikna olmak için, Menon'un verdiği ize mi dönmek gerekir – öyleyse, hakikate özelden erişim olmasına?

Bir söylemden kurulan bu yolları koordine ederektir ki, ancak bir'den bir'e, özelden ileri gelse de, bu söylemin ilettiği bir yeni tasarlanmaktadır, sayısal matem'den olduğu kadar yadsınmaz tarzda.

Bir yerde cinsel ilişkinin yazılmamayı bırakması, olumsallık (*contingence*) kurulması yeterlidir,
Aşk bunu, bu ilişkiyi olanaksız olarak tanıtlamakla – öyleyse bu ilişkiyi gerçekte kurumlaştırmakla (*instituer*) – sona ermesi gereken konusunda bir bildirinin ele geçirilmesi için.

Bu şans da bizzat öngörülebilir, aksiyomatiğe bir başvuruyla, matem'in, ya da onun matematikçi olarak belirlediğinin zorunluluğunu duyduğu-

nun – herhangi bir kesinliğe başvurudan kendini düşürmeye bırakmak – bize öğrettiği olumsallık mantığı.

Böylelikle Başka'dan, radikal Başka'dan yola çıkarak sürdüreceğiz, ki onu bize cinselliğin tenleştirdiği ilişkisizlik çağrıştırmakta – onda, belki ancak (a)seksüe'nin deneyimiyle Bir olduğunu fark eder etmez.

Bizim için, onun, bir aksiyomdan özne yapmaya Bir'in olduğu kadar hakkı vardır. Öncelikle, kadınlar için, Aristo'nun evrensel ile ilgili olmasından dolayı bir kenara ittiği o yadsımanın kendini dayatması var, yâni tam-olmamaları, *me pantes*. Sanki yadsımasını evrenselden uzaklaştırmakla, Aristo onu gereksiz kılmıyormuş gibi: *dictus de omni et nullo* hiçbir var-oluş'tan (*ex-sistence*) emin kılmaz, kendisinin buna tanıklık ettiği gibi, bu var-oluş'u ancak tikelden olumlamakla, bunun, güçlü anlamda, farkında olmadan, öyleyse niçin olduğunu bilmeden: – bilinçdışı. $\overline{\forall x} \cdot \Phi x$

Bundandır ki *bir* kadın – mâdem ki birden fazlasından söz edemeyiz – bir kadın erkekle [*L'*homme] ancak psikozda karşılaşır. $\overline{\exists x} \cdot \overline{\Phi x}$

Bu aksiyomu koyalım, erkeğin [*L'*homme] var-olmadığı değil de, ki bu kadının [*La* femme] durumu-

dur, ama bir kadının bunu kendine yasakladığı, bu-
S (Ⱥ) nun Başka olduğundan dolayı değil, ama "Başka'nın Başkası'nın var olmadığından" dolayı, benim dediğim gibi.

Böylece onların arzuladıklarının evrenseli deliliktir: bütün kadınlar delidir, deniliyor. Tam da işte bu yüzden onlar tam değildir, yâni hiç (de)-deli-değil'dirler [*pas folles-du-tout*: "tam-deli-değil"dirler; "bütün'e-deli-değil"dirler], tersine uyum-yapıcı'dırlar (*arrangeantes*): öyle ki her birinin *bir* erkek için verdiği tâvizlerin sınırı yoktur: bedeninin, ruhunun, mallarının tâvizi.

Sorumlu olunması daha az kolay olan fantazmları için sıkıntı çekerek.

O, daha doğrusu, erkeğinki [*L*'homme] oldu-
(Ⱥ ◇ a) ğunu düşündüğüm sapkınlığa katılmakta. Bu da onu bildik maskaralığa götürmekte, ki bazı nankörlerin, erkeğe [*L*'homme] yapışmak olarak, ona atfettikleri yalan değildir. Daha doğrusu, erkeğin [*L*'homme] fantazmının onda hâkikat saatini bulması için kendini hazırlamanın rastgeleliğidir (*l'à-tout-hasard*). Bu aşırı değildir, mâdem ki hâkikat tam olmamaktan – hiç değilse söylenmesi bakımından tam olmamaktan – dolayı kadındır.

Ama işte bu yüzden hâkikat sırası geldiğinden daha sık kendini geri çekmektedir (*se refuse*), eylemden cinsellik havaları isteyerek (*exigeant*), ki o bunları yerine getirmez, ve başarısızlık olur: müzik kağıdı gibi düzenli.

Bunu bir kenara bırakalım. Ama Bay Fenouillard'ın ünlü aksiyomu tam da kadın için güvenilir değildir, ve, sınır işaretleri (*bornes*) geçildiğinde, sınır (*limite*) vardır: unutulmaması gereken.

Ki bundan dolayı, aşkın anlamı değil, ama başka yerde olduğu gibi işareti önemlidir. Bütün dram da işte buradadır.

Ve analitik söylemden tercüme edilmekle aşkın, başka yerde yaptığı gibi, sıvıştığı söylenmeyecektir.

Oysa buradan, gerçeğin, insanın dünyasına bu doğadan anlam-dışı'ndan (*insensé de nature*) giriş yapmasının – öyleyse geçişler, herşey dâhil: bilim ve politika, aya-konmuş (*aluné*) İnsanı sıkıştıran – tanıtlanmasına, buradan oraya mesâfe var [*marge*: kıyı]. "Cinsel ilişki yoktur"

Çünkü orada gerçeğin bir bütünü (*tout*) olduğunu varsaymak gerekir, ki bu önce kanıtlanmalı mâdem ki her zaman ancak aklı-olan'a (*raisonnable*) özne varsayılmakta. *Hypotheses non fingo*, an-

cak söylemlerin var-olduğu (*ex-sistent*) anlamına gelmekte.

– *Ne yapmalıyım?*

– Ben ancak soruyu kendim için sormakla herkesin yaptığı gibi yeniden alabilirim. Ve yanıt basit. Bu, benim yaptığımdır, pratiğimden İyi-söyleme'nin etiğini çıkarmak, ki ben onu önceden vurguladım.

Bunun başka söylemlerde zenginleşebileceğine inanıyorsanız, bundan tohumlanın.

Ama ben bundan kuşku duyuyorum. Çünkü etika, söyleme göre**celidir**. Dönüp dolaşıp aynı şeyleri söylemeyelim.

"Ne yapmalı?" diye ancak arzusu sönen sorar

Kendi uygulamasının evrenselliğinin sınamasına sokulması gereken özdeyişle ilgili kantçı fikir, gerçeğin sıvıştığı yüz buruşturmasıdır ancak, tek bir taraftan alınmaktan dolayı.

Başkası ile ilişkisizlik konusunda yanıt olarak verilmesi gereken naniktir, bunu harfiyen almakla yetinildiğinde.

Herşeyi söylemek gerekirse bir bekâr etikası, bize daha yakın olarak bir Montherlant'ın cisimleştirmiş olduğu.

Bunun örneğini dostum Claude Lévi-Strauss yapılaştırabilmeli Akademi'ye kabul söylevinde, mâdem ki akademisyen, konumuna onur vermek için hakikâti ancak gıdıklamak iyi talihine (*bon heur*) sahiptir.

– İğneyi sevdim. Ama siz bu akademisyen egzersizini red etmediyseniz, demek ki siz bundan gıdıklanmış durumdasınız. Ve ben bunu size kanıtlamaktayım, çünkü siz üçüncü soruya yanıt veriyorsunuz.

– "Ne umabilirim?" için, soruyu size karşı çeviriyorum, öyleyse onu bu kez sizden geliyor olarak anlıyorum. Benim için onu ne yaptığıma yukarıda yanıt verdim.

O, neyi ummam gerektiğini bana söylemeden nasıl beni ilgilendirir? Umudu nesnesiz olarak mı düşünüyorsunuz?

Öyleyse size – siz addecek olduğum herhangi bir başkası gibi – bu size yanıt veriyorum, ne hoşunuza gidiyorsa onu umun.

Sadece şunu bilin ki ben birkaç kez gördüm umudun, "şarkı söyleyen yarınlar" denilenin, sizi saydığım kadar saydığım insanları basbayağı intihara sürüklediğini.

Niye olmasın? İntihar, ıska (*ratage*) olmadan başarılı olabilecek tek edimdir. Kimse bu konuda bir şey bilmiyorsa, bu, onun hiçbirşey bilmemek seçiminden ileri geldiğinden dolayıdır. Yine Montherlant, ki Claude olmasaydı onu düşünmezdim bile.

Kant'ın sorusunun bir anlamı olması için, onu "nereden umuyorsunuz?"a dönüştüreceğim. Ki bunda, analitik söylemin *size* ne vaad edebileceğini bilmek istersiniz, mâdem ki bu, benim için bâriz [*tout cuit*: tam pişmiş].

Bilinçdışının sana biçtiği yazgıdan bir şey bilmek istemiyor musun?

Kuşkusuz, psikanaliz, öznesi olduğunuz bilinçdışını açığa çıkarmayı ummanızı sağlayacaktır. Ama herkes bilmekte ki ben bu konuda hiç kimseyi cesaretlendirmiyorum, arzusu kararlı olmayan hiç kimseyi.

Dahası, zararlı dostluğun siz'lerinden konuşmamı bağışlayın, ben, psikanalitik söyleme dangalakların alınmaması gerektiğini düşünüyorum: kuşkusuz bu, Freud'un sözde kültür ölçütlülüğü diye kılıfa soktuğudur. Etika ölçütleri ne yazık ki daha emin değildir. Her neyse, bunlar başka söylemler ile yargılanabilir, ve analizin dangalakları almaması gerektiğini telaffuz etme (*articuler*) cüretini

gösteriyorsam, bu, dangalakların bununla budala (*bêtes*) durumuna gelmelerinden dolayıdır, ki bu elbette bir düzeliştir (*amélioration*), ama umutsuz, teriminizi yeniden almam gerekiyorsa.

Kaldı ki analitik söylem, önceden aktarımda olmayan siz'i dışlar, bildiği varsayılan özneye bu ilişkiyi kanıtlamakla – bilinçdışının semptomatik bir tezahürünün oluşturduğu bu ilişkiyi kanıtlamakla.

Ben ayrıca, matematiğe erişimin eleklendiği çeşittten bir yetenek (*don*) isteyeceğim, böyle bir yetenek varsa, ama bir olgudur ki, bu söylemden benimkilerin dışında hiçbir matem'in çıkmamış olmasından dolayı, kuşkusuz, onların sınamasında henüz ayırt edilebilir yetenek yok.

Bu konuda var-olan (*ex-siste*) tek şans, ancak iyi talihe bağlıdır, ki bununla umudun burada bir şey yapmayacağını söylemek istiyorum, bu da onu gereksiz kılmaya, öyleyse ona izin vermemeye yetecektir.

VII

– Boileau'nun aşağıdaki gibi dizeleştirdiği hâkikati gıdıklayın bakalım: "İyi tasarlanan, açık seçik söylenir." Üslubunuz, vs.

– Size doğrudan yanıt veriyorum. Yazdığımın herkes için açık olması için on yıl yetmekte; bunu, üslubumun henüz billursu olmadığı tezim için gördüm. Bu böylece bir deneyim durumu. Böyle olmakla birlikte sizi maziye yollamıyorum.

Dilin (*langue*) kristali üstünde oynayanın,...

İyi söylenenin açık seçik tasarlandığını belirterek düzeltiyorum – açık seçik demek, yol yapıyor demektir. Bu umutsuzluğa sürükleyecek düzeyde bir şey, bu başarı vaadi, bir etika'nın sıkılığı için, hiç değilse satış başarısı vaadi.

Bu, nevrozun pahasını hissettirir, ki onunla

Freud'un bize anımsattığı ayakta durmakta (*se maintient*): kötülüğün değil de iyiliğin suçluluğu doğurduğu.

İğdişin ne demek olduğunun hiç değilse bir sezisi olmaksızın, bunun içinde kendini bulmak olanaksız. Ve bu, Boileau'nun yanılınsın diye, öyleyse buna inanılsın diye, bu konuda "açıkça" yaydığı hikâye konusunda bizi aydınlatmakta.

... daima bir erkek kaz cinsel organını yer

Ünlü toprak sarısında (*ocre*) yerleşmiş beddua (*médit*): "Bayağıdan (*médi-ocre*) betere (*pire*) derece yoktur", işte bu sözcükle ilgili o kadar iyi mizah yapan dizenin yazarına atfetmekte zorlandığım şey.

Bütün bunlar kolay, ama ortaya çıkana daha iyi uymakta, kurşun ayaklarla düzelttiğimi anlamakla, bunun olduğu ile ilgili: kimsenin bir şey anlamadığı bir espri sözü.

Espri sözünün hesaplanmış sürçme (*lapsus*) olduğunu – bilinçdışını el ile kazanan sürçme olduğunu – bilmiyor muyuz?

Ve bilinçdışı düşünmüyorsa, hesaplamıyorsa, vs, bu, daha da düşünülürdür.

Bilinebilecek olanla ilgili örneğimde modüle etmekle eğlendiğimi yeniden duymakla – eğer bu yapılabilirse – o yakalanacaktır, ve daha da iyisini: di-

lin (*lalangue*) iyi talihiyle oynamaktan çok, onun dilde (*langage*) biniciliğini (*monte*) izlemek...

Hatta benim bunu fark etmem için ufak bir yardım [*coup de pouce*: başparmak darbesi] gerekti, ve yorum alanının sonu burada tanıtlanmakta.

Ters çevrilmiş eldivenin karşısında elin ne yaptığını bildiğini varsaymak, tam da bu eldiveni, La Fontaine ve Racine'in desteklediği birisine geri vermek değil midir?

Yorum (*interprétation*) kıvrak (*preste*) olmalıdır, karşılıklı ödünç'e (*entreprêt*) uygun düşmek için.

Salt kayıp (*perte pure*) ile süregelenden (*perdure*) ancak pederden beterine bahse giren kişiye kadar (*à ce qui ne parie que du père au pire*).

$$\frac{\sigma}{(-\varphi)}$$

MONOKL DÜŞÜNCE DİZİSİ

1- Jean-Luc Nancy, *Demokrasinin Hakikati*
2- Ahmet Soysal, *Mini-Etika ya da İlke Olarak Yaşam Üstüne Notlar*
3- Jean-Luc Nancy, *Tanrı, Adalet, Aşk, Güzellik*
4- Ahmet Soysal, *Birlikte ve Başka I - II*
5- Emmanuel Levinas, *Maurice Blanchot Üstüne*
6- Jean-François Lyotard, *Pagan Eğitimler*
7- Michel Henry, *Marx'a Göre Sosyalizm*
8- Alain Badiou, *Tarihin Uyanışı*
9- Alain Badiou, *Felsefe ile Politika Arasındaki Gizemli İlişki*
10- Alain Badiou, *Sonlu ve Sonsuz*
11- Alain Badiou, *Barbara Cassin, Heidegger. Nazizm, Kadınlar, Felsefe*
12- Giorgio Agamben, *Dünyevileştirmeler*
13- Giorgio Agamben, *Dost/Dispozitif Nedir?*
14- Dionys Mascolo, *Aşk Üstüne*
15- Peter Sloterdijk, *Derrida: Bir Mısırlı*
16- Jean-Luc Nancy, *Gitmek/Yola Çıkış*
17- Felix Guattari, *Kafka'nın Altmış Beş Düşü*
18- Ahmet Soysal, *İtkisel Mantık*
19- Vladimir Jankelevitch, *Ölümü Düşünmek*
20- Jacques Lacan, *Benim Öğrettiklerim*
21- Giorgio Agamben, *Gelmekte Olan Ortaklık*
22- Giorgio Agamben, *Şeylerin İşareti: Yöntem Üstüne*
23- Gianni Vattimo, *Santiago Zabala, Hermeneutik Komünizm: Heidegger'den Marx'a*
24- Bernard Stiegler, *Politik Ekonominin Yeni Bir Eleştirisi İçin*
25- Antonio Negri, *Sürgün*
26- Antonio Negri, *Porselen Yapımı: Politikanın Yeni Bir Grameri İçin*
27- Antonio Negri, *Sanat ve Çokluk*
28- Jacques Lacan, *Televizyon*
29- Ahmet Soysal, *Ruh Sorusu*

www.monokl.net
www.monoklkitap.com
monokurgusuzlabirent.blogspot.com

Bir aziz, anlaşılmak istersem, merhamet (*charité*) dağıtmaz. O daha çok pisliği (*déchet*) ayırmaktadır: "ters-merhamet" yapar (*décharite*). Bunu da yapının buyurduğunu gerçekleştirmek için yapar: özneye, bilinçdışının öznesine kendisini (azizi) arzusunun nedeni olarak görmeyi sağlamak için. Gerçekte (*en effet*) söz konusu özne, bu nedenin iğrençliğinden (*abjection*) dolayı yapıda hiç değilse kendi yerini bulma şansına sahiptir. Bu aziz için komik değildir, ama hayal ediyorum ki bu televizyondaki birkaç kulak için, aziz olaylarından bazı garipliklerle iyi kesişmektedir.

Bunun zevk (*jouissance*) etkisi olması konusunda, kim alınmış zevk (*joui*) ile anlamına (*sens*) sahip değil? Kuru kalan bir tek aziz, onun için bir yadsıma. Ki bu da olayda en eğlendirendir. Ona yaklaşanları ve yanılmayanları eğlendiren: aziz, zevkin hor görülenidir. Ne kadar çok sayıda aziz isek, o kadar çok güleriz, bu benim ilkemdir – hatta kapitalist söylemden çıkış, – ki bu bir ilerleme oluşturmayacak, eğer yalnızca bazıları içinse.

Jacques Lacan

ISBN 978-605-5159-06-1

9 786055 159061 >

17 TL